

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2023

Soubor ověřených postupů a řešení a návrhů
a doporučení pro systémová, procesní či
legislativní zlepšení na centrální příp.
regionální úrovni

Listopad

25.11.2024

Agentura
pro sociální začleňování

Materiál vznikl v rámci realizace projektu „Rozvoj systémů pro sociální začleňování“ reg. č. projektu CZ.03.02.02/00/22_004/0000366.

Obsah

Úvod	3
1 Lokality ve spolupráci v roce 2023	4
1.1 Lokality ve spolupráci	4
1.2 Řešené oblasti strategických dokumentů.....	6
1.2.1 Struktura a podíl oblastí řešených v plánech sociálního začlenění v lokalitách dle působnosti regionálních center	6
1.2.2 Stav realizace opatření PSZ za rok 2023.....	9
1.3 Nástroje a opatření navrhovaná a realizovaná k řešení v jednotlivých oblastech	10
1.3.1 Bydlení.....	10
1.3.2 Ohrožená rodina, děti, mládež	12
1.3.3 Bezpečnost, ohrožení rizikovým způsobem života	15
1.3.4 Zadluženost.....	17
1.3.5 Zaměstnanost.....	20
1.3.6 Kapacity služeb	23
1.3.7 Infrastruktura, veřejný prostor	24
1.3.8 Zdraví	24
1.3.9 Soužití a zdroje komunity	25
1.3.10 Primární prevence	27
2 Expertní posouzení vybraných nástrojů a jejich limitů a bariér ve využití	27
2.1.1 Vybrané nástroje oblasti bydlení	27
2.1.2 Vybrané nástroje ohrožená rodina, děti, mládež	28
2.1.3 Vybrané nástroje v oblasti bezpečnost a ohrožení rizikovým způsobem života	31
2.1.4 Vybrané nástroje v oblasti zadluženost.....	32
2.1.5 Vybrané nástroje v oblasti zaměstnanost	33
2.1.6 Inspirativní praxe zaznamenaná v rámci implementace vybraných opatření	35
2.1.7 Výstupy vyplývající z monitoringu služeb a aktivit	35
3 Implementované poradenské programy	38
3.1.1 Opatření/ nástroje, realizované v rámci poradenských programů	39
3.1.2 Limity a bariéry realizace rozvojových opatření	41
3.1.3 Doporučení pro systémová, procesní či legislativní zlepšení na centrální, případně regionální úrovni	41
Seznam zkratk.....	45

Úvod

Předkládaný Soubor shrnuje stav realizace plánů sociálního začleňování (PSZ) a poradenských programů v roce 2023 v lokalitách spolupracujících s Odborem pro sociální začleňování MMR (dále Agentura), analyzuje implementaci opatření sociálního začleňování ve spolupracujících obcích a městech, které jsou rozděleny do působnosti tří regionálních center – východ (RCV), střed (RCS) a západ (RCZ) a detailně analyzuje strukturu a zaměření jednotlivých opatření, která se soustředí především na oblasti bydlení, podpory ohrožených rodin, řešení zadluženosti, bezpečnosti a prevence rizikového chování, zaměstnanosti, zdraví a komunitního soužití.

Materiál poskytuje hlubší vhled pro realizaci doporučení pro systémová, procesní a legislativní zlepšení. Tato zlepšení jsou demonstrována na příkladech z praxe, zejména poradenských programů, a zohledňují jejich využití na centrální i regionální úrovni včetně konkrétních dopadů.

Hlavní část dokumentu se skládá z činností realizovaných ve městech a obcích spolupracujících s Agenturou pro sociální začleňování, a to podle tematických oblastí práce se sociálním vyloučením a s přesahem k uplatňování sociálního začleňování v běžné praxi.

Dokument přináší ověřené postupy z vybraných oblastí sociálního začleňování. Každý příspěvek obsahuje popis opatření, doplněný o doporučení, ověřené postupy anebo konkrétní příklady implementace v praxi.

Dokument je rozdělen do dvou částí: První část se zaměřuje na nejčastěji řešené oblasti strategických dokumentů, nástroje a opatření navrhovaná k jejich řešení, expertní posouzení efektivity těchto nástrojů, jejich limity a bariéry ve využití, a příklady dobré praxe. Zahrnuje také poznatky o dopadech navržených nástrojů vyplývajících z monitoringu služeb a aktivit.

Druhá část reflektuje aktivity v lokalitách prostřednictvím poptávaných poradenských programů. Zaměřuje se na kontext poptávky, očekávané změny, účinná opatření realizovaná v rámci poradenských programů, včetně limitů a bariér při realizaci těchto rozvojových opatření.

Obě části se doplňují a společně poskytují komplexní shrnutí k vyhodnocení efektivity realizovaných opatření, identifikaci klíčových bariér a limitů jejich implementace, a soubor doporučení pro zlepšení na centrální i regionální úrovni.

Cílem Souboru ověřených postupů a řešení a návrhů a doporučení pro systémová, procesní či legislativní zlepšení na centrální příp. regionální úrovni je nejen zmapovat současný stav realizace opatření sociálního začleňování, ale také poskytnout podklady pro další rozvoj a zefektivnění systému podpory v této oblasti.

1 Lokality ve spolupráci v roce 2023

V roce 2023 mělo celkem 38 lokalit spolupracujících s Agenturou plány sociálního začleňování ve stavu realizace, v 6 lokalitách byly plány sociálního začleňování ve stavu přípravy a tvorby. Většina z realizovaných plánů sociálního začleňování byla zpracována na období 2022-2027¹.

1.1 Lokality ve spolupráci

Pro zpracování byl východiskem stav realizace plánů sociálního začleňování. Data souboru obsahují souhrnné informace těch plánů sociálního začleňování, jež byly v realizaci v roce 2023 tj. plán sociálního začleňování je platný nejpozději od roku 2023 a tento stav již umožňuje monitorovat jeho naplňování za dané období.

Nejvíce plánů sociálního začleňování ve stavu realizace bylo v působnosti Regionálního centra západ (17), nejméně pak v působnosti Regionálního centra střed (7), v působnosti tohoto RC v roce 2023 probíhal proces tvorby nových plánů sociálního začleňování v 6 lokalitách.

RCV		RCS		RCZ	
Lokalita	ISV 2023	Lokalita	ISV 2023	Lokalita	ISV 2023
Brno	14	Frydlant	19	Aš	17
Břeclav	14	Jihlava	10	Česká Kamenice	18
Dvorce	14	Liberec	13	Děčín	17
Fulnek	10	Moravská Třebová	14	Dubí	16
Jesenicko	12 ²	Písek	13	Chomutov	20
Krnov	15	Velké Hamry	11	Jirkov	19
Kroměříž	12	Žďár nad Sázavou	10	Kadaň	17
Moravský Beroun	15			Litvínov	19
Odry	11			Obrnice	29
Osoblažsko	12 ³			Postoloprty	24
Ostrava	20			Roudnice nad Labem	10
Valašské Meziříčí	12			Rumburk	17
Vítkovsko	18 ⁴			Sokolov	19
Vrbensko	14 ⁵			Staré Křečany	15
Vsetín	16			Štětí	12
				Vejrpty	13
				Žatec	20

Časový rozsah, na který jsou plány sociálního začleňování lokalit, v působnosti jednotlivých v regionálních center zpracovány, je rozdílný co do období i délky platnosti.

V Regionálním centru východ (RCV) převládá unifikace, převážná většina plánů sociálního začleňování je zpracována na období 2022–2027, s délkou platnosti 6 let, jeden plán sociálního začleňování je zpracován na období 2021-2027 tj. 7letý, jeden na období 2022–2025, tj. 4letý.

¹ Jednalo se o 72 % PSZ.

² Hodnota v tabulce ISV odpovídá hodnotě indexu s nejvyšším počtem obyvatel: Jeseník 12, Černá Voda 0, Kobylá nad Vidnavkou 13, Skorošice 3, Stará Červená Voda 5, Vápenná 4, Velká Kraš 13, Vlčice 10, Žulová 8.

³ Hodnota v tabulce ISV odpovídá hodnotě indexu s nejvyšším počtem obyvatel: Dívčí Hrad 12, Hlinka 18, Slezské Pavlovice 19.

⁴ Hodnota v tabulce ISV odpovídá hodnotě indexu s nejvyšším počtem obyvatel: Vítkov 18, Budišov nad Budišovskou 24, Černá ve Slezsku 16.

⁵ Hodnota v tabulce ISV odpovídá hodnotě indexu s nejvyšším počtem obyvatel: Vrbno pod Pradědem 14, Karlova Studánka 9, Karlovice 4, Ludvíkov 3, Široká Niva 3.

Obdobně je tomu i v případě lokalit spolupracujících s Regionálním centrem střed (RCS), převažují plány sociálního začleňování zpracované na období 2022–2027, jeden plán je zpracován na období 2022–2025 tj. 4letý.

Plány sociálního začleňování lokalit spolupracujících s Regionálním centrem západ (RCZ) vykazují větší variabilitu v časovém zpracování, jeden plán je zpracován na 3leté období, čtyři plány jsou zpracovány na 4leté období, šest na 5leté období a šest na 6leté období.

Období PSZ	Lokalita		
	RCV	RCS	RCZ
2021-2027	Vítkovsko		
2022-2025	Dvorce	Frýdlant	Aš
			Česká Kamenice
			Sokolov
2022-2026			Žatec
			Děčín
			Dubí
			Chomutov
			Jirkov
			Rumburk
2022-2027			Staré Křečany
	Brno	Jihlava	Kadaň
	Břeclav	Liberec	Litvínov
	Dvorce	Moravská Třebová	Obrnice
	Fulnek	Písek	Postoloprty
	Jesenicko	Velké Hamry	Roudnice nad Labem
	Krnov	Žďár nad Sázavou	Vejprty
	Kroměříž		
	Moravský Beroun		
	Odry		
	Osoblažsko		
	Ostrava		
	Valašské Meziříčí		
	Vítkovsko		
Vrbensko			
Vsetín			
2023-2025			Štětí

V souhrnné zprávě jsou zpracovány data z monitoringu PSZ těch lokalit, které byly v daném období v aktivní spolupráci s Agenturou. Monitoring nezahrnuje ty lokality, které měly zpracovány tematické plány a lokality, které v roce 2023 teprve zpracovávaly plán sociálního začleňování, s účinností a platností od roku 2024.

Přehled lokalit s plánem sociálního začleňování s platností od roku 2024 v členění dle působnosti regionálního centra obsahuje následující tabulka.

RCV		RCS		RCZ	
Lokalita	ISV 2023	Lokalita	ISV 2023	Lokalita	ISV 2023
		Česká Lípa	15		
		Česká Třebová	13		
		Jablonec nad Nisou	14		

RCV		RCS		RCZ	
Lokalita	ISV 2023	Lokalita	ISV 2023	Lokalita	ISV 2023
		Nové Město pod Smrkem	24		
		Nový Bor	11		
		Ralsko	17		

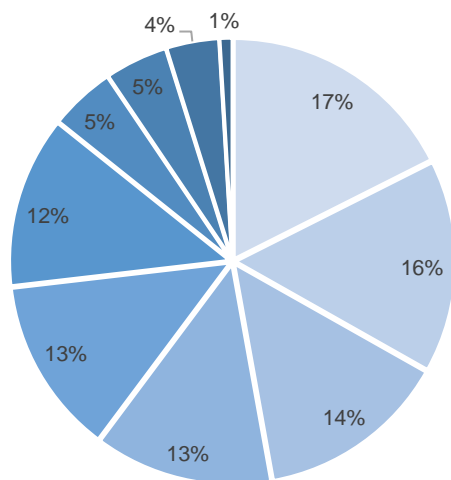
1.2 Řešené oblasti strategických dokumentů

PSZ je obecné označení strategického dokumentu územního celku, který vzniká ve spolupráci s Agenturou za účelem strategického řízení problematiky sociálního začleňování, tj. představuje ucelený soubor opatření směřujících k dosažení cílů ve stanovené oblasti. Strategická část obsahuje cíle PSZ, stanovené na základě poznatků analytické části, a nástroje, kterými budou cíle naplňovány. Plány sociálního začleňování jsou členěny do oblastí, v nichž jsou následně definovány cíle a opatření. Na základě provedené syntézy všech plánů sociálního začleňování lze provést zobecnění jednotlivých oblastí a rozdělit je dle povahy opatření do následujících celků:

- **Bydlení** – zahrnuje opatření zaměřená na podporu cílové skupiny ohrožené ztrátou bydlení, kapacity bydlení a spolupráci aktérů.
- **Ohrožená rodina** – opatření zaměřující se na potřeby rodin s ohroženými dětmi, primárně na posílení kompetencí rodičů, podporu dětí ohrožených nežádoucími jevy.
- **Bezpečnost, prevence rizikového chování** – opatření zaměřená na zvýšení pocitu bezpečí, předcházení či zmírňování rizik v oblasti kriminality, snižování napětí v území a práci s cílovými skupinami ohroženými v důsledku rizikového způsobu života a rizikového chování.
- **Zadluženost** – opatření zaměřená na řešení, podporu cílové skupiny osob při řešení dluhů, zvyšování povědomí o dluhové problematice a dostupných nástrojích apod.
- **Zaměstnanost** – zahrnuje opatření spojená s podporou cílové skupiny při zajištění pracovních míst, rozvoj kapacit a formy zaměstnávání.
- **Kapacity pomáhajících služeb** – představují nástroje a opatření zaměřené na budování a rozvoj kapacit organizací včetně personálního zajištění, vzdělávání apod.
- **Infrastruktura** – představuje opatření, která mají primárně charakter investičních aktivit.
- **Zdraví** – zahrnuje opatření přímé intervence ve zdravotní oblasti, edukativní programy se týkají jak cílové skupiny, tak veřejnosti.
- **Soužití a zdroje komunity** – zahrnuje opatření podporující rozvoj a posilování komunity a participaci.
- **Primární prevence** – jedná se o opatření zaměřené na cílovou skupinu žáků základních, případně středních škol v oblasti rizikového chování.

1.2.1 Struktura a podíl oblastí řešených v plánech sociálního začleňování v lokalitách dle působnosti regionálních center

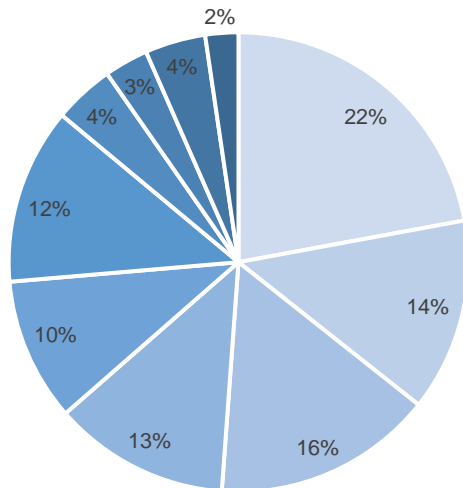
Plány sociálního začleňování jsou strukturovány do tematických oblastí sociálního začleňování. Nejvýše zastoupené opatření v plánech sociálního začleňování představují opatření v oblasti Bydlení (17 %), následována opatřeními zacílenými na ohroženou rodinu, děti a mládež (16 %), dále témata spojená se zadlužeností (14 %) bezpečností a prevencí rizikového chování (13 %) a zaměstnaností (12 %). Nižší míru zastoupení představují opatření zacílená na oblast zdraví (5 %), a soužití (4 %) a primární prevence (1%).

- Bydlení
- Ohrožená rodina, děti a mládež
- Zadluženost
- Kapacity pomáhajících služeb (síťování, informovanost, rozvoj)
- Bezpečnost, prevence rizikového chování
- Zaměstnanost
- Infrastruktura, veřejný prostor
- Zdraví
- Soužití, zdroje komunity
- Primární prevence

1.2.1.1 Podíl oblastí lokality RCS

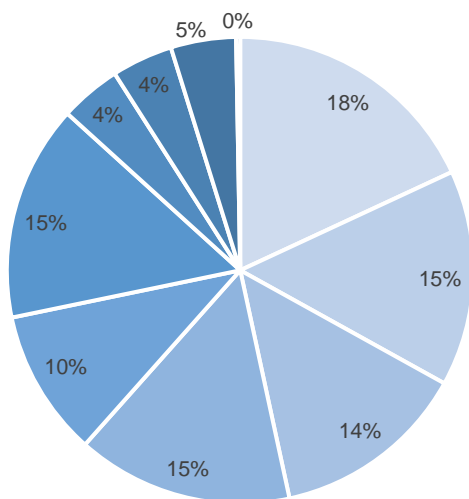
V plánech sociálního začleňování lokalit v působnosti RCS má nejvyšší zastoupení opatření v oblasti Bydlení (22 %), Zadluženost (16 %) Ohrožená rodina, děti a mládež (14 %), Kapacity pomáhajících služeb (13 %) a Zaměstnanost (12 %),

- Bydlení
- Ohrožená rodina, děti a mládež
- Zadluženost
- Kapacity pomáhajících služeb (síťování, informovanost, rozvoj)
- Bezpečnost, prevence rizikového chování
- Zaměstnanost
- Infrastruktura, veřejný prostor
- Zdraví
- Soužití, zdroje komunity
- Primární prevence

1.2.1.2 Podíl oblastí lokality RCV

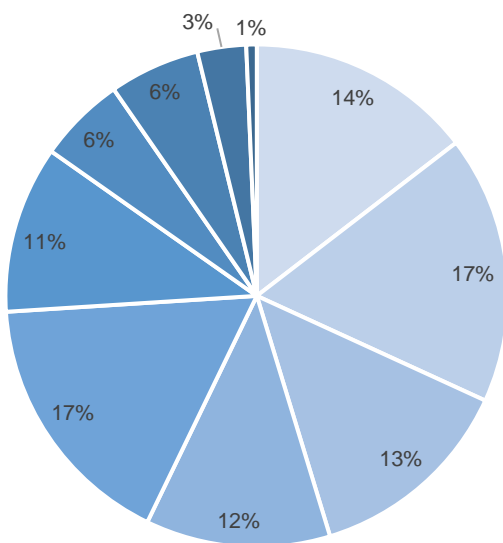
V plánech sociálního začleňování lokalit v působnosti RCV nejvyšší zastoupení představují opatření v oblasti Bydlení (18 %), Ohrožená rodina, děti a mládež, Zaměstnanost a Kapacity pomáhajících služeb (shodně 15 %), Zadluženost (14 %) a Bezpečnost a prevence rizikového chování (10 %).

- Bydlení
- Ohrožená rodina, děti a mládež
- Zadluženost
- Kapacity pomáhajících služeb (síťování, informovanost, rozvoj)
- Bezpečnost, prevence rizikového chování
- Zaměstnanost
- Infrastruktura, veřejný prostor
- Zdraví
- Soužití, zdroje komunity
- Primární prevence

1.2.1.3 Podíl oblastí lokality RCZ

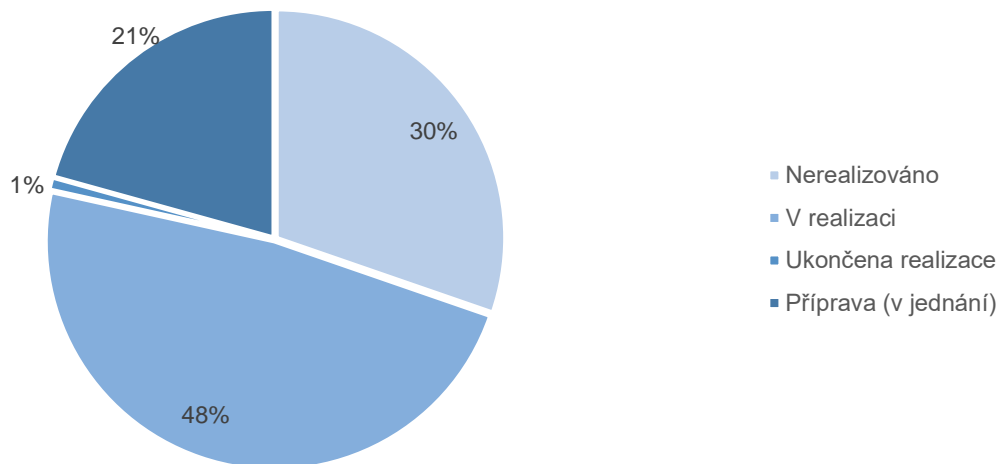
Plány sociálního začleňování obcí v působnosti RCZ akcentují oblast Bezpečnosti, Prevence rizikového chování a Ohrožená rodina, děti a mládež (po 17 %). Následuje oblast Bydlení (14 %) a Zadluženosti (13 %).

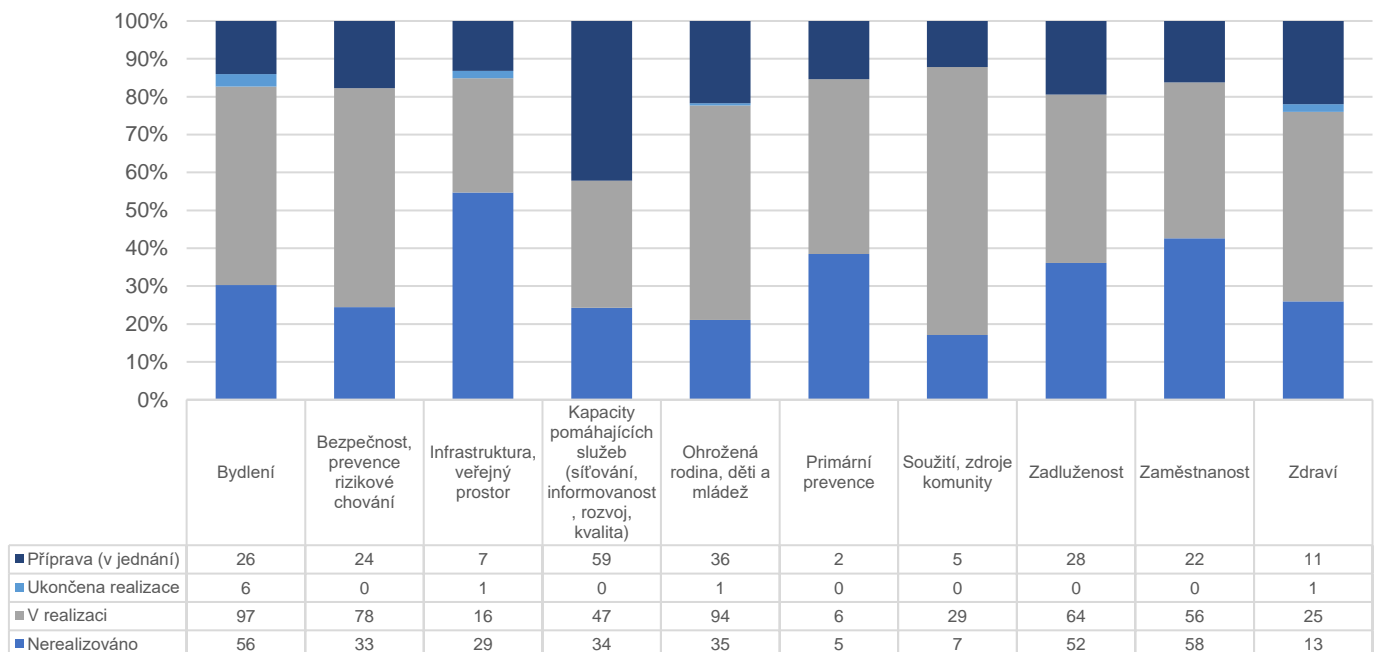
- Bydlení
- Ohrožená rodina, děti a mládež
- Zadluženost
- Kapacity pomáhajících služeb (síťování, informovanost, rozvoj)
- Bezpečnost, prevence rizikového chování
- Zaměstnanost
- Infrastruktura, veřejný prostor
- Zdraví
- Soužití, zdroje komunity
- Primární prevence

1.2.2 Stav realizace opatření PSZ za rok 2023

Opatření, jimiž se naplňují cíle definované v plánech sociálního začleňování, byla v roce 2023 v různých fázích naplňování, 48% opatření bylo ve stavu realizace. Tento stav znamená, že je znám realizátor daného opatření a jsou průběžně získávány informace o průběhu realizace daného opatření. Stav nerealizováno (30%) představují ta opatření, jejichž realizace nebyla zahájena, a to nejčastěji z důvodu, že se nepodařilo zajistit realizátora opatření, případně kapacity k realizaci. 21% opatření bylo v roce 2023 ve stavu přípravy, tj. probíhaly kroky k zahájení realizace a jednání s potenciálním realizátorem. Do této skupiny jsou zahrnuta i ta opatření, u nichž se stav realizace nepodařilo ověřit.

1.2.2.1 Stav realizace opatření PSZ dle jednotlivých oblastí

Pokud se zaměříme na jednotlivé oblasti plánů sociálního začleňování a stav jejich realizace, nejvyšší počet opatření v realizaci byl v oblastech Bydlení (97) a Ohrožená rodina, děti a mládež (94). V těchto dvou oblastech bylo ve stavu realizace více než 50% opatření.

Oblastí s nejvyšším podílem opatření v realizaci byla v roce 2023 oblast Soužití a zdroje komunity, v níž bylo realizováno 70 % plánovaných opatření, nicméně se jedná o oblast s druhým nejnižším počtem plánovaných opatření. Naopak nejnižší podíl realizovaných opatření byl v roce 2023 v oblasti Infrastruktura a veřejný prostor. Ve stavu realizace bylo 30 % opatření. Tato skutečnost zřejmě souvisí s charakterem opatření, která v této oblasti mají nejčastěji investiční povahu, jež se pojí s delší přípravou a zajištěním podmínek pro realizaci.

1.3 Nástroje a opatření navrhovaná a realizovaná k řešení v jednotlivých oblastech

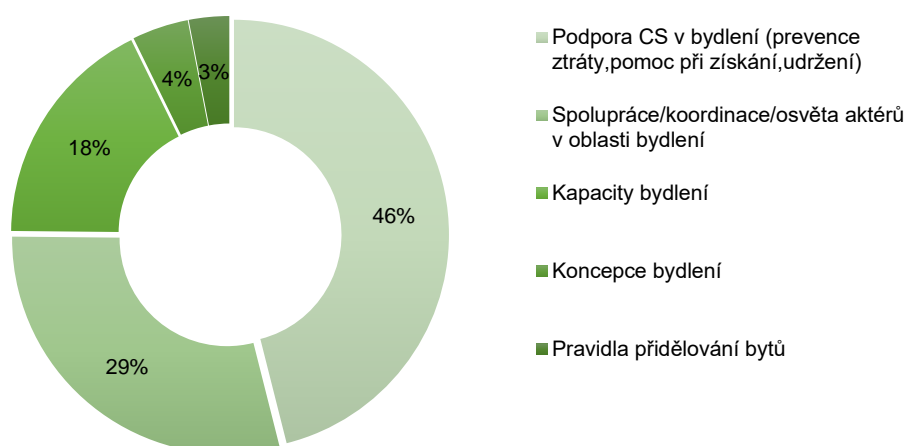
V následujících částech jsou rozpracovány výstupy vyhodnocení realizace plánů sociálních začleňování na úrovni jednotlivých oblastí sociálního začleňování. Rozpracovány jsou charakteristiky a implementace nástrojů využívaných v dané oblasti. Jedná se o expertní posouzení efektivity těchto nástrojů, případně jejich limitů a bariér ve využití.

1.3.1 Bydlení

1.3.1.1 Specifické nástroje

Opatření v oblasti bydlení lze rozdělit do následujících skupin:

- Podpora CS v bydlení – opatření zaměřující se na intervenci vůči cílové skupině osob, zavádějící procesní změny k vytvoření podmínek k zabydlování CS
- Spolupráce, koordinace, osvěta aktérů v bydlení – opatření zaměřená na koordinaci a propojování aktérů v oblasti bydlení
- Kapacity bydlení – opatření zaměřená na budování, rozvoj kapacity bydlení pro cílovou skupinu
- Koncepce bydlení – opatření zaměřená na strategické plánování v oblasti
- Pravidla přidělování bytů – opatření zaměřená na interní procesy obcí v oblasti

A. Podpora CS v bydlení (prevence ztráty, pomoc při získání nebo udržení v bydlení)

Jedná se o nejčastější typ opatření, tj. opatření, která cílí na podporu cílové skupiny. V této oblasti představuje nejčastěji využívaný nástroj terénní sociální práce, tj. podpora osobám v jejich přirozeném prostředí (tam, kde osoby žijí, mají vazby).

Specifikace nástroje	Celkem opatření	Podíl
Terénní sociální práce	32	46 %
Kontaktní místo pro bydlení	12	17 %
Další aktivity	11	16 %
Poradenství – prevence ztráty bydlení	11	16 %
Prevence konfliktu v sousedství	3	4 %
Celkový součet	69	100 %

Opatření, v nichž nebyl způsob podpory a její charakter konkretizován („dojde k zabydlení“, „další formy podpory“, „realizovat aktivity“ „podpora zabydlování“ apod., resp. souhrnně aktivizační aktivity) byla zahrnuta do kategorie další aktivity.

Poradenství – prevence ztráty bydlení zahrnuje aktivity spojené s informovaností o poskytované podpoře, s pomocí při získání bydlení, předcházení jeho ztrátě, zaměřuje se na osoby ohrožené ztrátou bydlení.

Prevence konfliktů v sousedství zahrnuje informační aktivity o opatřeních města s vlivem na stávající obyvatele (sousedy), zřizování pozic mediátorů, kteří se na předcházení a řešení konfliktů v sousedství zaměřují.

B. Spolupráce, koordinace, osvěta aktérů v bydlení

Nástroje v této oblasti se nejčastěji zaměřují na koordinaci podpory na úrovni aktérů, informovanost cílové skupiny, veřejnosti, jednotlivých aktérů. Nástroje zahrnuté pod „Interní procesy“ představují koncepční přístup ze strany města k tématu bydlení, zřizování pozic koordinátorů, případně formální ukotvení spolupráce mezi městem a aktéry podpory v bydlení, vytváření metodických postupů při pronájmu obecních bytů, či implementaci Kodexu pronajímatele. Mapování/ monitoring zastupuje nástroje spojené se sledováním (monitoringem) objektů, situací na straně cílové skupiny. Oblast „Veřejná správa“ představuje cílenou spolupráci některých subjektů (úřad práce, hygienické stanice), obdobně oblast „Soukromý sektor/ pronajímatelé“ se zaměřuje na vtahování soukromých vlastníků do vytváření podmínek zajištění bydlení osob z cílové skupiny. V jednom případě obec metodicky ošetřuje prevenci ztráty bydlení v soukromém vlastnictví.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Koordinační platformy v bydlení	16	35 %
Interní procesy	11	24 %
Mapování/ monitoring/ vyhodnocování	6	13 %
Soukromý sektor/ pronajímatelé	4	9 %
Informovanost CS/ veřejnosti	4	9 %
Veřejná správa	2	4 %
Vzdělávání aktérů	1	2 %
Informovanost aktérů	1	2 %
Metodické vedení	1	2 %
Celkový součet	46	100 %

C. Kapacity bydlení

Nástroje kapacity bydlení představují různé formy vzniku a údržby bytového fondu, záměry vybudování kapacit (52 %). V případě „Rozvoje – navýšení bytového fondu“ se jedná o deklaratorní záměry bez konkretizace formy, jak by k navýšení bytového fondu mělo dojít. Obdobě je tomu v případě „Rozvoj –

nespecifikován“. Z opatření není zřejmé, zda je rozvoj pojímán jako kvantitativní navýšení, případně kvalitativní změna stávajícího bytového fondu města (např. formulace „rozvoj sociálního a dostupného bydlení“). „Kvalita bydlení“ představuje deklaraci zvýšení kvality a údržby stávajícího bytového fondu města.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Rekonstrukce/ výstavba/ nákup	15	52 %
Rozvoj – navýšení bytového fondu	5	17 %
Rozšíření spektra bytového fondu	4	14 %
Rozvoj – nespecifikován	2	7 %
Vyčlenění bytů pro sociální bydlení	2	7 %
Kvalita bydlení	1	3 %
Celkový součet	29	100 %

D. Koncepce bydlení

Opatření zahrnují fáze od tvorby koncepce, definování postupů, implementace, vyhodnocování, aktualizace a revize strategií obce v oblasti bydlení.

E. Pravidla přidělování bytů

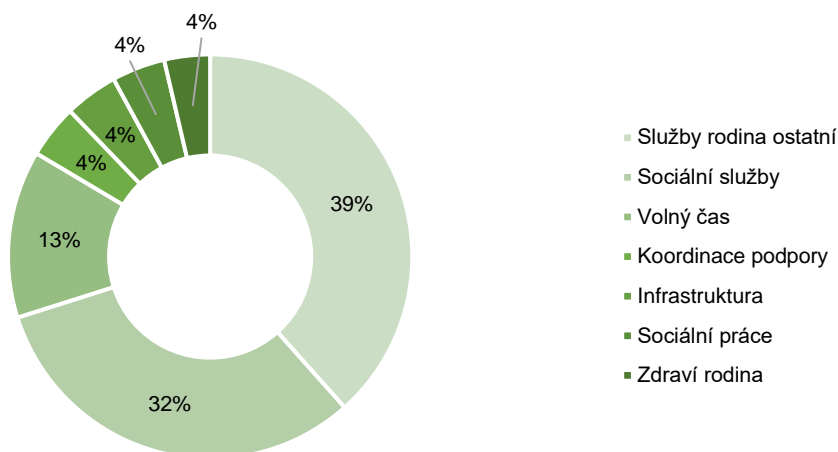
Opatření zahrnují definici, implementace revize pravidel přidělování bytů, kategorizaci bytového fondu, prioritizaci pro přidělování bytů, pravidla pro byty sociální a revize mechanismu hospodaření s byty ve vlastnictví města, metodiky sociálního bydlení navazující na změnu pravidel přidělování bytů a rozvoj služeb na podporu bydlení.

1.3.2 Ohrožená rodina, děti, mládež

1.3.2.1 *Specifické nástroje v oblasti*

Opatření v oblasti ohrožená rodina, děti a mládež lze rozdělit do následujících skupin:

- Služby rodina ostatní – zahrnuje opatření zaměřená na rozvoj, udržení služeb podporující rodiny, děti a mládež (mimo sociální služby)
- Sociální služby – opatření zaměřující se na podporu cílové skupiny prostřednictvím vybraných sociálních služeb
- Volný čas – zahrnuje různorodé spektrum aktivit podporující/ zajišťující trávení volného času, primárně ohrožených dětí a mládeže
- Koordinace podpory – činností, opatření zaměřená na vytváření sítí aktérů v oblasti, přenos informací
- Sociální práce – opatření zaměřená na podporu CS mimo sociální služby
- Zdraví, rodina – nástroje podpory zdravého životního stylu

A. Služby rodina ostatní

Nejvyšší podíl nástrojů v této kategorii opatření se týká podpory rodin v oblasti „Vzdělávání“, přičemž zahrnuje podporu rodičům a dětem v předškolní přípravě, ať už ve formě individuálního poradenství, předškolních klubů, anebo různých aktivit v oblasti předškolního vzdělávání. V oblasti základního vzdělávání se nejčastěji jedná o různé formy doučování, případně motivace rodičů v podpoře dětí ke vzdělávání, rozhodování se o dalším studiu (např. ve formě kariérového poradenství, veletrhů škol).

V druhé nejpočetněji zastoupené skupině jsou nástroje „Služby nespécifické“ zahrnuty v podobě zajištění vhodných kapacit pro podporu, rozvoj sítě služeb pro mladé a rodiče, či fakultativní služby.

V jednotkách jsou zastoupeny nástroje „Rodinné a mateřské centrum“ a odborná „Terapeutická podpora“ pro rodiny.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Vzdělávání	39	64 %
Služby nespécifické	13	21 %
Rodinné a mateřské centrum	3	5 %
Zvýšení informovanosti	2	3 %
Terapeutická podpora	2	3 %
Obědy do škol	1	2 %
Poradenství	1	2 %
Celkem	61	100 %

B. Sociální služby

Sociální služby představují druhou nejpočetnější skupinu nástrojů podpory rodin, dětí a mládeže.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	19	38 %
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež	15	30 %
Odborné sociální poradenství	6	12 %
Komplex služeb	5	10 %
Nespecifikováno	4	8 %

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Krizová pomoc	1	2 %
Celkový součet	50	100 %

Ve využívání sociálních služeb dominuje „Sociálně aktivizační služba pro rodiny dětí“, s tím, že nejčastěji se jedná o rozšíření, vznik, či udržení stávajících kapacity služby, očekávané zaměření služby je součástí oblasti posilování kompetencí rodičů a v rámci saturace potřeb dětí.

Druhou nejčastější sociální službou v této oblasti je využívání „Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež“, a to rozšiřování kapacit služby, místa, kde působí, zaměření na podporu při vzdělávání, doplňování nabídky aktivit, či rozšíření odborného zajištění služby o další odborníky (krizová intervence, terapeutická podpora, tj. oblast „Krizová pomoc“.)

Služba „Odborné sociální poradenství“ je v opatřeních cílena na oblast mezilidských vztahů, řešení právních a ekonomických problémů ohrožených rodin.

„Komplexy služeb“ pak předpokládají synergické působení více služeb, často se jedná o kombinace služeb výše uvedených s dalšími např. terénními programy, nebo službami mimo rámec sociálních služeb (poskytování kariérního poradenství, činnost komunitních center, podpora zdravotnických a školských služeb)

„Nespecifikováno“, resp. nspecifické služby zahrnují činnosti a úkony, které lze podřadit pod více druhů služeb a z popisu tak nelze jednoznačně určit, jakým druhem služby mají být zajištěny.

C. Volný čas

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Nespecifikováno	6	27 %
Příměstský tábor	3	14 %
Volnočasové aktivity – škola	2	9 %
Víkendové pobyty	2	9 %
Rodinné aktivity	2	9 %
Sportovní aktivity	2	9 %
Změna nabídky aktivit	1	5 %
Prázdninové vzdělávací programy	1	5 %
Zájmové kroužky	1	5 %
Klubovny	1	5 %
Výlety	1	5 %
Celkový součet	22	100 %

„Volnočasové aktivity“ zahrnují spektrum aktivit, ať už pobytových, prázdninových, větší zapojování dětí ohrožených sociálním vyloučením do školních aktivit, vytváření zázemí pro sportovní a jiné zájmové činnosti. K nejčastěji uváděným nspecifickým, tj. „Nespecifikováno“, nástrojům spadají aktivity smysluplné trávení volného času bez další specifikace.

D. Ostatní nástroje v oblasti

Dalšími nástroji, zastoupenými v plánech sociálního začleňování, jsou:

- Koordinační aktivity aktérů zaměřené na podporu rodin s dětmi (týmy pro mládež, platformy multidisciplinární spolupráce, koordinační aktivity v oblasti předškolní péče apod.)

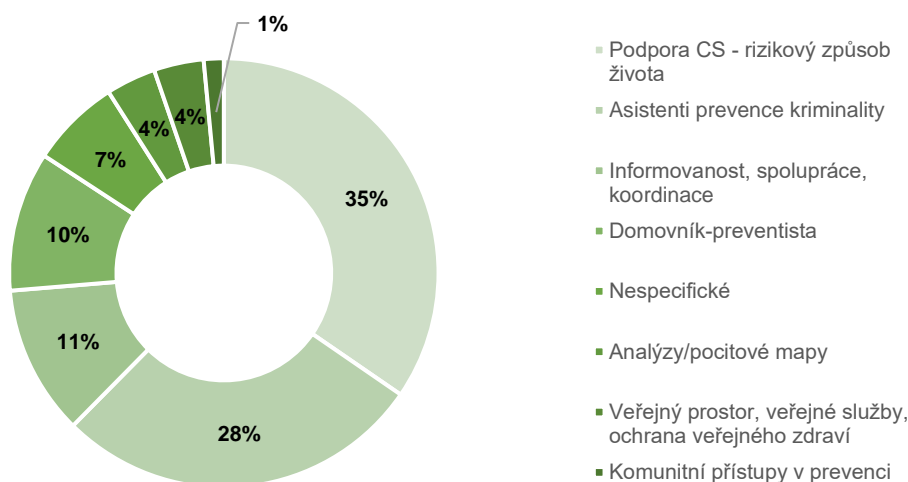
- Sociální práce – primárně sociální práce v rodinách, v jejich přirozeném prostředí, komunitě
- Infrastruktura – zahrnující budování zázemí služeb pro práci s rodinami, vzdělávání či trávení volného času
- aktivity na podporu v oblasti duševního zdraví, či péče o zdraví a zdravý životní styl

1.3.3 Bezpečnost, ohrožení rizikovým způsobem života

1.3.3.1 Specifické nástroje

Opatření v oblasti bezpečnost lze rozdělit do následujících skupin:

- Podpora CS rizikový způsob života – opatření zaměřující se na intervenci vůči cílové skupině osob
- Asistenti prevence kriminality – zaměřeno na kapacity tohoto nástroje
- Informovanost, koordinace, spolupráce – opatření zaměřená na edukaci primárně CS, koordinaci a spolupráci aktérů
- Domovník – preventista – zaměřeno na kapacity tohoto nástroje
- Nespecifické – jedná se o aktivity v oblasti, které nejsou konkrétně specifikovány
- Analýzy, pocitové mapy – nástroje podporující zacílení plánování a strategií v oblasti
- Veřejný prostor – nástroje zaměřené na bezpečnostní prvky ve veřejném prostoru
- Komunitní přístupy v prevenci – nástroje v oblasti, podporující komunitní zdroje s ohledem na potřeby členů komunity

A. Podpora CS rizikový způsob života

Opatření zaměřená na přímou podporu cílové skupiny tvoří největší podíl z opatření v této oblasti (35 %).

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Sociální služby, závislost, ohrožení závislostí	18	40 %
Služby ostatní, závislost, ohrožení závislostí	14	31 %
Služby ostatní	6	13 %
Služby po VTOS	3	7 %

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Svépomocná skupina, participativní aktivity	2	4 %
Edukace CS	1	2 %
Sociální služby rizikové chování	1	2 %
Celkem	45	100 %

Nejčastěji využívaným nástrojem jsou „Sociální služby, závislost, ohrožení závislostí“, jedná se zejména o terénní programy, kontaktní centra a odborné sociální poradenství zaměřené na práci s lidmi ohroženými závislostí na návykových látkách, nebo závislími na návykových látkách. „Ostatní služby, závislost, ohrožení závislostí“ zahrnují adiktologické služby, návazné aktivity v oblasti návykového chování, terapeutickou podporu nebo kapacity substituční léčby, ale i návazné služby na podporu rodinných příslušníků. Ve „Službách ostatní(ch)“ je cíleno na širší spektrum osob, nejen ve spojení se závislostí, a témata spojená s bezpečností, nástrojem v této oblasti je využívání sociální práce. „Služby pro osoby po VTOS“ se zaměřují na podporu osobám vracějícím se po výkonu trestu odnětí svobody a probační programy.

B. Asistenti prevence kriminality

Asistent prevence kriminality pod vedením pracovníků obecní policie zajišťuje veřejný pořádek, přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, provádí dohled nad dodržováním čistoty na veřejných prostranstvích a aktivně se podílí na prevenci kriminality v obci.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Kapacity asistentů	22	59 %
Kompetence asistentů	5	14 %
Monitorování situace v lokalitě	4	11 %
Práce asistentů s komunitou	4	11 %
Nespecifikováno	1	3 %
APK veřejný prostor	1	3 %
Celkový součet	37	100 %

Nejčastějším opatřením v oblasti (59 %) je zachování kapacit, jejich rozšíření případně nové zavedení – viz „Kapacity asistentů“. Zvyšování „Kompetencí asistentů“ akcentuje zaškolení a kvalifikační rozvoj asistentů prevence kriminality (např. vzdělávání v oblasti legislativy, měkké dovednosti v oblasti komunikace apod.)

C. Informovanost, spolupráce, koordinace

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Koordinace aktérů	6	40 %
Zjišťování potřeb CS	3	20 %
Spolupráce NNO	1	7 %
Informovanost CS	1	7 %
Koncepce	1	7 %
Vzdělávání	1	7 %
Informovanost veřejnosti	1	7 %
Multioborová spolupráce	1	7 %

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Celkový součet	15	100

D. Domovník – preventista

V opatřeních PSZ zaměřených na tento nástroj dominuje zavedení, nové kapacity této pozice, následuje pak potřeba jejího udržení. (celkem 84 % potřeb kapacit domovníků).

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Kapacity – vznik	9	69 %
Kapacity – zachování	2	15 %
Participace	1	8 %
Koordinační aktivity	1	8 %
Celkový součet	13	100 %

E. Veřejný prostor

Opatření zahrnují monitorování prostoru, mediaci sporů, rozšíření působnosti městské policie, omezení rizikových provozů.

F. Analýzy, pocitové mapy

Opatření zahrnují realizace výzkumů v oblasti výskytu drog, monitorování bezpečnostní situace, tvorby pocitových map.

G. Komunitní přístupy v prevenci

Zahrnují primárně vzdělávání dle parametrů v oblasti komunitních přístupů k prevenci

H. Nespecifické

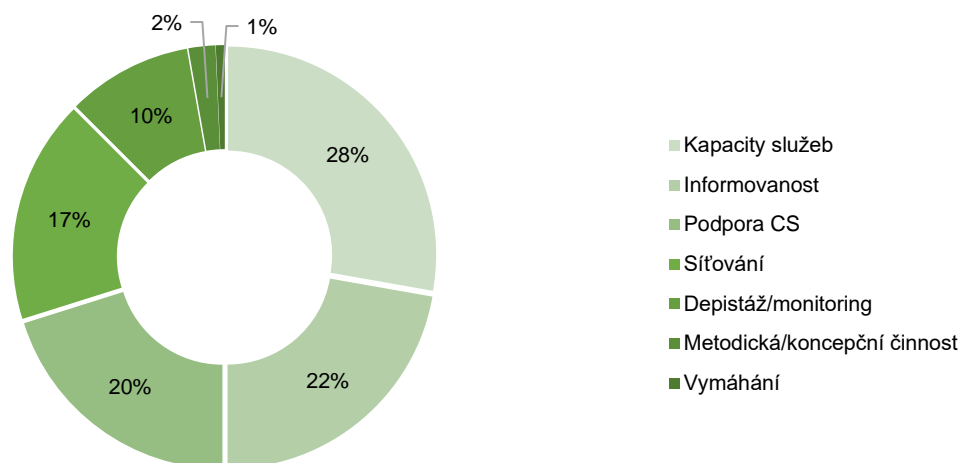
Opatření v této kategorii zahrnují blíže nekonkretizované typy opatření, povětšinou neurčitého typu „posílit odpovědnost občanů, motivovat osoby, provést nábor“ apod.

1.3.4 Zadluženost

1.3.4.1 Specifické nástroje v oblasti

Opatření v oblasti zadluženost lze rozdělit do následujících skupin:

- Kapacity služeb – zaměřené na rozvoj, udržení, odborné posílení služeb
- Podpora CS – opatření zaměřující se na intervenci vůči cílové skupině osob
- Informovanost – opatření zaměřená na zvýšení povědomí o problematice
- Síťování – opatření zaměřená na koordinaci a propojování aktérů v oblasti zadluženosti
- Depistáž/ monitoring – opatření zaměřená na vyhledávání ohrožených osob, sledování zadluženosti
- Vymáhání – nástroj vymáhání pohledávek

A. Kapacity služeb

V nejvyšší míře se jedná o kapacitní „Rozšíření dluhového poradenství“ (v 15 % je specifikováno, že má jít o poskytování poradenství v režimu sociální služby), vznik nových kapacit případně udržení stávajících. Dále se opatření zaměřují na potřeby „Vzdělávání pracovníků“ služeb a dluhových poradců, doplnění poradenství o další aspekty podpory – psychologické poradenství pro cílovou skupinu, rozšíření dluhového poradenství do činností dalších druhů sociálních služeb (sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terénní programy, nebo v rámci sociální práce města).

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Dluhové poradenství – rozšíření	12	30 %
Odborné sociální poradenství – rozšíření	6	15 %
Dluhové poradenství udržení	6	15 %
Vzdělávání pracovníků	5	13 %
Dluhové poradenství vznik	5	13 %
Získání akreditace	2	5 %
Další odborná podpora	2	5 %
Dluhové poradenství – více služeb	2	5 %
Celkem	40	100 %

B. Podpora cílové skupiny

Nástroji podpory je přímé „Poskytování dluhového poradenství“ (42 %). „Podpora v zaměstnanosti“ zahrnuje přímou cílenou spolupráci s úřady práce, zaměstnavateli při zaměstnávání osob s exekucemi, případně cílené zaměstnávání těchto osob v městských organizacích s nabídkou dalšího poradenství. Další nástroje cílí na využívání „Mimosoudního řešení závazků“ (splátkové kalendáře, mimosoudní dohody) a „Vzdělávání“ osob s exekucemi s cílem prevence dalšího zadlužování. 9% opatření v oblasti je cíleně zaměřeno na „Insolvenční poradenství“ s cílem vstupu osob do insolvence. Ve dvou případech je akcentována „Změna v přístupu obce“ předcházející zhoršování situace osob v oblasti zadlužení (změny ve způsobech vymáhání pohledávek města).

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Poskytnutí poradenství-dluhy	13	42 %
Podpora v zaměstnávání osob s exekucemi	6	19 %

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Mimosoudní řešení závazků	4	13 %
Vzdělávání prevence zadlužování	3	10 %
Insolvenční poradenství	3	10 %
Změna přístupu obce k vymáhání závazků	2	6 %
Celkový součet	31	100 %

C. Informovanost

Nástroje v oblasti se zaměřují na rozšíření povědomí o problematice širší veřejnosti (kampaně, informační články), nebo určité skupině veřejnosti (např. besedy se seniory, žáky a studenty). Druhým nejčastějším způsobem přenosu informací o dluhové problematice jsou obecní periodika, weby a další komunikační platformy města. Mimo edukaci, informace, např. o možnostech oddlužení, jsou zveřejňovány informace o pravidlech, týkajících se úhrady pohledávek vůči městu, změny výše poplatku za svoz komunálního odpadu, místních poplatcích, nájemného jako nástroj prevence vzniku dluhu.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Semináře, workshopy, besedy veřejnost/ školy	9	30 %
Informační servis města	8	27 %
Veřejné kampaně	7	23 %
Nespecifikováno	5	17 %
Distribuce informací prostřednictvím SP	1	3 %
Celkový součet	30	100 %

Do skupiny „Nespecifikováno“, jsou zařazeny aktivity, které mají deklaratorní charakter (zvyšování povědomí, zvýšení informovanosti) bez definovaného způsobu zajištění.

D. Síťování

Nejčastěji síťování probíhá na úrovni spolupráce místních aktérů, v některých případech rozšířené o místní zaměstnavatele s cílem předcházení riziku ztráty zaměstnání z důvodu předlužení.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Spolupráce aktérů	14	56 %
Dluhová platforma	8	32 %
Case management	2	8 %
Pracovní skupiny	1	4 %
Celkový součet	25	100 %

E. Depistáž/ monitoring

Aktivity vyhledávání se soustředí na zadlužené osoby a motivaci k řešení situace. Monitoring se primárně týká stavu pohledávek města a je spojený s vyhodnocováním v návaznosti na přijatá opatření.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Vyhledání zadlužených osob	6	43 %
Monitoring pohledávek vůči městu	4	29 %

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Motivace osob k řešení dluhové problematiky	2	14 %
Zmapování problému zadlužení	1	7 %
Vyhodnocování stavu pohledávek města	1	7 %
Celkový součet	14	100 %

F. Metodická a koncepční činnost

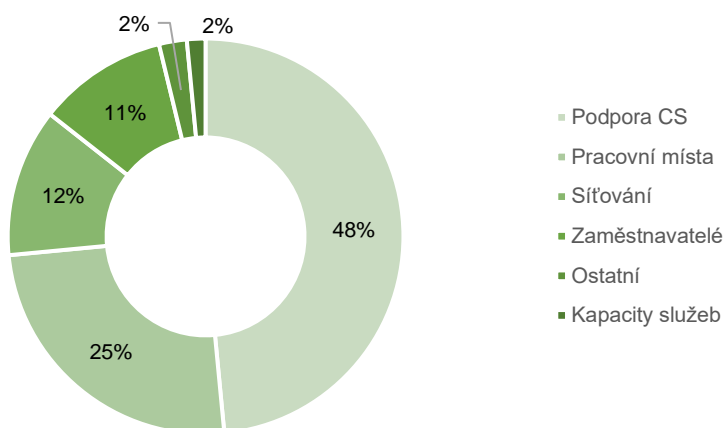
V této oblasti je nástrojem přijímání koncepce řešení dluhové problematiky na úrovni města tvorba metodických postupů vůči dlužníkům, zaměřená na mimosoudní vypořádání dluhu.

1.3.5 Zaměstnanost

1.3.5.1 Specifické nástroje v oblasti

Opatření v oblasti zaměstnanosti lze rozdělit do následujících skupin:

- Podpora CS – opatření zaměřující se na intervenci vůči cílové skupině osob
- Pracovní místa – opatření zaměřená na podporu, vytváření pracovních míst
- Síťování – opatření zaměřená na koordinaci a propojování aktérů v oblasti zaměstnanosti
- Zaměstnavatele – opatření zaměřená na podporu/ motivaci zaměstnavatelů
- Ostatní – tj. opatření, jež nelze zahrnout do výše uvedených skupin

A. Podpora cílové skupiny

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Pracovní kompetence	17	27 %
Pracovní poradenství	12	19 %
Podpora nspecifická	12	19 %
Motivační programy – mladí	11	17 %
Pracovní kompetence – VTOS	4	6 %

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Vzdělávání	4	6 %
Mentoring	2	3 %
Peer konzultanti	1	2 %
Celkem	63	100 %

„Pracovní kompetence“ jsou nejčastější oblastí podpory cílové skupiny. Některá opatření míří specificky na cílovou skupinu osob po výkonu trestu odnětí svobody (VTOS).

Obsahem podpory „Pracovních kompetencí“, je příprava na pracovní pohovor, nácvik dovedností spojených s pracovní činností, v komunikaci apod.

„Pracovní poradenství“ (19 %) obsahuje podporu při hledání vhodného pracovního uplatnění, vyhledávání pracovních nabídek. „Podpora nespecifická“ v sobě zahrnuje jednak kumulaci širokého spektra poradenských aktivit (pracovní, dluhové, kariérní), případně se jedná o blíže nespecifikovanou podporu (prevence ztráty zaměstnání, komplexní poradenství, podpora při vstupu na trh práce, individuální poradenství apod.)

Další významnou skupinou je podpora, tj. „Motivační programy, zaměřená na mladé. Jedná se o programy zaměřené na podporu školní úspěšnosti, pokračování ve vzdělávání, veletrhy středních a vysokých škol, kariérové poradenství. Zbývající nástroje představují různé formy „Vzdělávání“ (kurzy, semináře apod.), některé specifiky zaměřené např. dluhová problematika, finanční gramotnost. Nástroj „Mentoring“ se zaměřuje na podporu cílové skupiny přímo v prostředí zaměstnavatele. „Peer pracovníci“ jsou využíváni v rámci „resocializačních programů“.

B. Pracovní místa

V rámci opatření jsou využívány specifické nástroje podpory zaměstnanosti. K nejčastějším patří „Tréninková pracovní místa“ (21 %), jejichž smyslem je stabilizace situace tréninkových zaměstnanců, získání pracovních kompetencí s cílem odchodu zaměstnanců na volný trh práce. Proces stabilizace se týká oblasti bydlení, financí, vztahů, duševního i fyzického zdraví. Pro proces tréninkového zaměstnání je nezbytné, aby měli zaměstnanci k dispozici podporu mentora, sociálního pracovníka nebo jiného odborníka zodpovědného za proces tréninku a doprovázení při stabilizaci jejich situace. Tréninkové zaměstnávání nemá dosud podporu v systému veřejných politik státu.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Tréninková pracovní místa	7	21 %
Veřejně prospěšné práce	6	18 %
Veřejná služba	4	12 %
Adaptační pracovní místa	4	12 %
Pracovní místa pro specifickou CS	3	9 %
Nespecifikováno	3	9 %
Prostupné zaměstnávání	2	6 %
Podporované zaměstnávání	2	6 %
Zkušební pracovní místa	1	3 %
Studentské praxe	1	3 %
Celkový součet	33	100 %

Dalším využívaným nástrojem v oblasti jsou „Veřejně prospěšné práce“ (18 %) jedná se zejména o práce nekvalifikované, spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a

komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí⁶. Za jiné obdobné činnosti lze považovat práci osobního asistenta osob se zdravotním postižením, pomocné práce v oblasti charity, pomocné práce v oblasti sociální a kulturní, pomocné práce ve školách a při údržbě sportovišť. VPP (veřejně prospěšné práce) jsou časově omezené pracovní příležitosti, sjednávané na dobu maximálně 12 měsíců, ve výjimečných případech až na 24 měsíců.

„Veřejná služba“ (12 %) je služba ve veřejném zájmu, kterou poskytuje nebo objednává a financuje či spolufinancuje složka veřejné správy, tedy stát nebo územní samosprávný celek⁷. Veřejná služba je vykonávána osobami v hmotné nouzi a osobami vedenými v evidenci uchazečů o zaměstnání na základě písemné smlouvy, Úřadem práce po dohodě s obcí nebo dalším subjektem. Za výkon veřejné služby nenáleží odměna.

Nástroje „Pracovní místa pro specifickou cílové skupiny“ se zaměřují na podporu zaměstnávání osob se zdravotním znevýhodněním, či jiným druhem znevýhodnění.

Mezi nespecifická pracovní místa (viz „Nespecifikováno“) jsou zařazena opatření, u nichž nelze charakter nástroje identifikovat (např. „rozvoj řemesel, vytváření pracovních míst za podpory aktivní politiky zaměstnanosti apod.).

Prostupné zaměstnávání (6 %) představuje způsob postupné integrace nezaměstnaných (obvykle s kumulovanými znevýhodněními) na pracovní trh. Principem prostupného zaměstnávání je postupná návaznost několika nástrojů podpory uchazeče o zaměstnání, které umožní postupný rozvoj jeho pracovních dovedností a pozvolnou adaptaci na nové podmínky a nároky. Jde o pracovní místo, které zaměstnavatel vyhrazuje na základě „Dohody o vyhrazení společensky účelného pracovního místa“ s Úřadem práce ČR.

V rámci „Podporovaného zaměstnávání“ není institut podporovaného zaměstnání ukotven, oblast je tedy identifikována skrze intervence a individuální podporu osobám s cílem jejich udržení na pracovním místě.

C. Síťování

Tato oblast zahrnuje nástroje, jejichž primárním účelem je výměna informací mezi aktéry, případně koordinace podpory. „Koordinační platformy“ jsou ustavovány s určitým cílem, resp. jako podpora vzniku vhodných pracovních míst, nebo jsou zaměřeny specificky, příkladem mohou být spolupráce středních škol a zaměstnavatelů, zaměstnavatelé s tréninkovými pracovními místy. Nástroj „Informovanost“ zahrnuje ad hoc aktivity typu „Dny Úřadu práce“.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Pracovní setkávání aktérů	6	38 %
Koordinační platforma	4	25 %
Lokální síť zaměstnanosti	4	25 %
Informovanost	2	13 %
Celkový součet	16	100 %

D. Zaměstnavatelé

Jedná se o nástroje zaměřené na zaměstnavatele, ať už vznik „Sociálních podniků“, nebo různé formy „Podpory zaměstnavatelům“, které jsou nejčastěji ve formě pobídek vytváření pracovních míst v organizacích města/ obce. K dalším nástrojům patří „Odpovědné veřejné zadávání“ a „Podpora zaměstnavatelům“ a začínajícím podnikatelům (ojediněle využíváno).

⁶ §112 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

⁷ Úprava veřejné služby je obsažena v § 18a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Sociální podnik	6	43 %
Podpora zaměstnavatelům	5	36 %
Odpovědné veřejné zadávání	2	14 %
Dotace začínající podnikatelé	1	7 %
Celkový součet	14	100 %

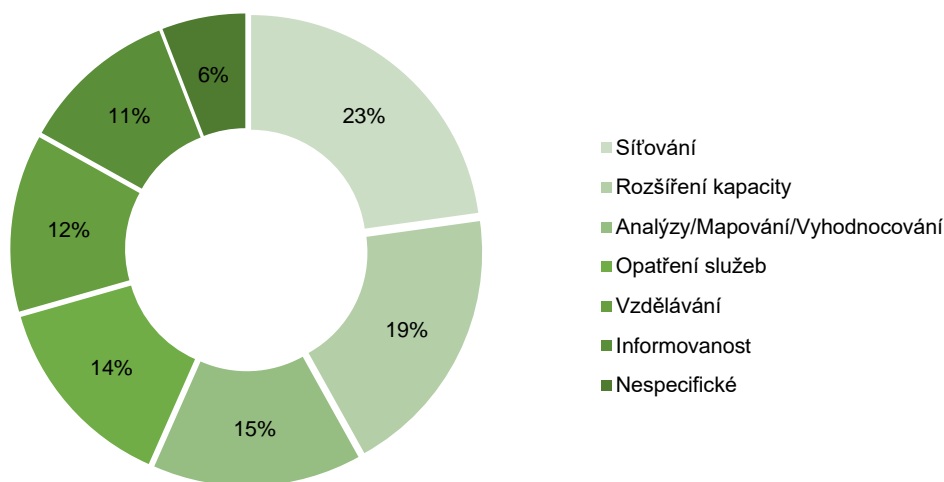
E. Ostatní

Opatření v této skupině se zaměřují na evaluační a koncepční nástroje v oblasti, kapacity pomáhajících pracovníků a jejich vzdělávání.

1.3.6 Kapacity služeb

Opatření v této oblasti se zaměřuje na vlastní rozvoj pomáhajících služeb, jedná se o opatření orientovaná „dovnitř“ služeb nebo průřezově napříč oblastmi sociálního začleňování.

1.3.6.1 Specifické nástroje v oblasti

A. Síťování

Aktivita síťování se zaměřují na vytváření různých platforem napříč aktéry, multidisciplinární týmy případně pracovní skupiny, zaměřující se na koordinaci aktivity, řešení konkrétních témat. V oblasti „Kapacity služeb“ se jedná o nejčastěji využívaný nástroj.

B. Rozšíření kapacity

Zahrnuje vznik, tedy „Rozšíření (nových) kapacit“ služeb, jejich zázemí, rozvoje služeb (např. potravinové nebo nábytkové banky), zvýšení personálního zajištění služeb a jejich dostupnosti v území.

C. Analýzy/ Mapování/ Vyhodnocování

V této skupině aktivit jsou zahrnuty různé nástroje zaměřené na nastavení procesů v oblastech zjišťování informací a dat z různých oblastí sociálního začleňování, zavádění procesů sledování situace cílových skupin, ale i mapování v rámci poskytované podpory, nastavení sítě služeb, evaluační nástroje pro vyhodnocování poskytované podpory.

D. Opatření služeb

Aktivita se soustředí na interní procesy ve službách, např. zapojení cílové skupiny, podporu vytváření svépomocných skupin, zpracování projektových záměrů, vytváření individuálních

plánů podpory CS, zavádění nových metod práce, přípravné aktivity k implementaci nových metod apod.

E. Vzdělávání

Obdobně jako předchozí bod se jedná o aktivity zaměřené dovnitř organizací, primárně cílí na rozvoj kompetencí pomáhajících pracovníků.

F. Informovanost

Oblast zahrnuje blíže nespecifikované informativní a osvětové aktivity, případně aktivity „plošného charakteru“ (informačně osvětové aktivity, Den sociální práce, mediální výstupy).

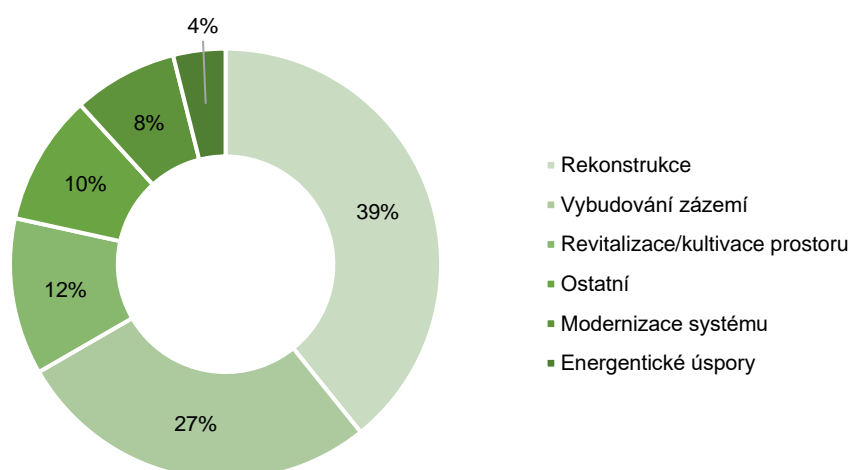
G. Nespecifické

Do této skupiny jsou zařazené aktivity, jejichž charakter nelze konkrétně podřadit pod oblast (např. podpora osamostatňování cílové skupiny, iniciace procesu hledání vhodných zdrojů, zpracování projektové žádosti k zajištění financování).

1.3.7 Infrastruktura, veřejný prostor

1.3.7.1 Specifické nástroje v oblasti

51 opatření plánů sociálního začleňování má investiční charakter.

Opatření nejčastěji obsahovaly „Rekonstrukce“, které se dominantně týkají objektů, ve kterých jsou poskytovány sociální služby. Obdobně je to v případě aktivit „Vybudování zázemí“ nebo „Energetické úspory“. „Revitalizace/ kultivace“ se týká veřejného prostoru, ať už míst, jimž se s ohledem na jejich stav lidé vyhýbají, nebo míst, která by mohla být účelně využívána např. k vybudování hřišť. Do skupiny „Ostatní“ jsou zařazené aktivity typu údržba, výkup objektů, demolice. „Modernizace systému“ povětšinou zahrnuje rozšíření kamerového systému, jeho modernizaci, opravy.

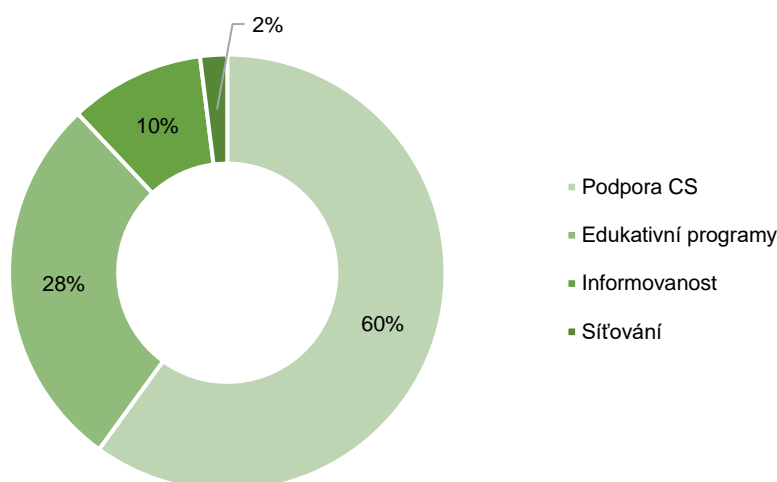
1.3.8 Zdraví

1.3.8.1 Specifické nástroje v oblasti

Plány sociálního začleňování zahrnují v oblasti zdraví 50 opatření, která lze rozdělit na 4 hlavní skupiny.

- Podpora cílové skupiny zahrnuje přímou intervenci ve zdravotní oblasti
- Edukativní programy se týkají cílové skupiny a veřejnosti
- Informovanost zahrnuje osvětové aktivity (dny zdraví), konference

- Síťování zahrnuje aktivity koordinace a propojování aktérů v oblasti

Podrobněji je rozpracována skupina „Podpora CS“, která představuje 60% opatření v oblastí zdraví.

A. Podpora CS

Specifikace nástroje	Počet opatření	Podíl
Podpora v péči o zdraví	11	37 %
Mediátor podpory zdraví	8	27 %
Sociální služba	7	23 %
Zdravotně sociální služba	4	13 %
Celkem	30	100 %

„Podpora v péči o zdraví“ (37 %) zahrnuje zajištění základního zdravotního ošetření a zdravotního materiálu. Součástí podpory při zajištění zdravotní péče je realizace preventivních opatření (minimalizace rizik vzniku infekčních onemocnění).

„Mediátor podpory zdraví“ (27 %) je terénním pracovníkem který zprostředkovává informace (nároky na zdravotní péči, prevenci apod.), napojuje klienty na zdravotní služby, zrovnoprávňuje/ emancipuje klienty v oblasti jejich práv. Opatření, zaměřená na tento nástroj, se soustředila na kapacity mediátorů (zřízení pozice, její udržení).

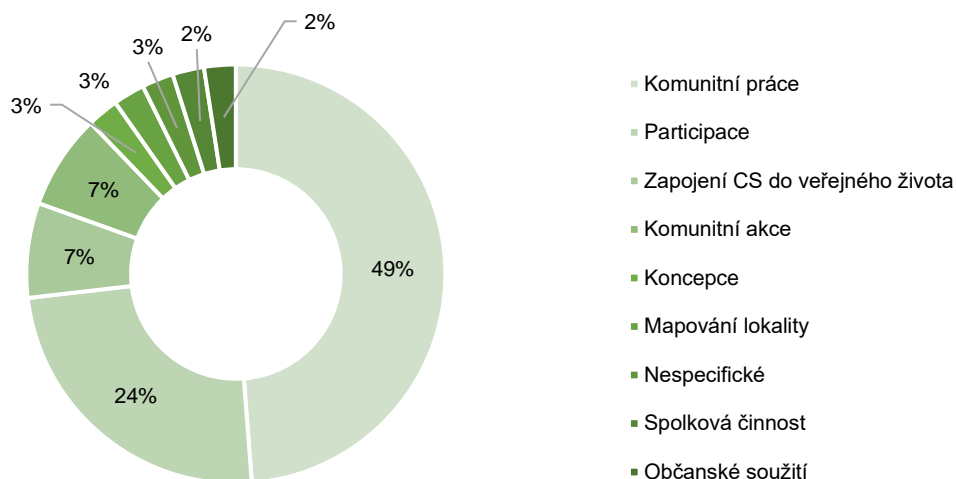
Skrze nástroj „Sociální služby“ byla nejčastěji zahrnuta nízkoprahová denní centra podporující osoby bez přístřeší při zajištění osobní hygieny a terénní programy při napojování osob na zdravotní služby.

„Zdravotně sociální služby“ až na výjimky nebyly v opatřeních konkretizovány. Výjimkou byl záměr zřízení „marodky pro osoby bez přístřeší“.

1.3.9 Soužití a zdroje komunity

1.3.9.1 Specifické nástroje v oblasti

Plány sociálního začleňování zahrnují v oblasti Soužití a zdroje komunity 41 opatření. 49% opatření se zaměřuje na nástroj „Komunitní práce“, 24 % na „Participaci“.

Podrobněji jsou rozpracovány charakteristiky těch opatření, které se zaměřuje na tyto 2 nástroje.

A. Komunitní práce

Specifikace nástroje	počet opatření	podíl
Rozvoj	13	65 %
Aktivizace místní komunity	3	15 %
Zapojení CS	2	10 %
Změna garanta	1	5 %
Mapování kontextu komunity	1	5 %
Celkem	20	100 %

Nejčastěji jsou opatření zaměřena na „Rozvoj“, rozšíření nebo zachování komunitní práce v lokalitě (65 %). „Aktivizace místní komunity“ představuje dílčí kroky, které jsou na aktivizaci komunity zaměřené. Kroky jsou uplatňovány v oblastech, mezi něž patří sousedské vztahy, témata pro řešení na úrovni komunity, konkrétní aktivity organizované v komunitě. „Zapojení cílové skupiny“ představuje konkrétní aktivity, případně se jedná o deklaraci záměru do konkrétních aktivit CS zapojit.

B. Participace

Specifikace nástroje	počet opatření	podíl
Proces	6	60 %
Informování	3	30 %
Veřejná setkání	1	10 %
Celkový součet	10	100 %

Nejvyšší podíl v oblasti participace představují opatření, které plánují kroky, tj. „Proces“, pro zapojování osob z cílové skupiny. „Informování“ jsou konkrétní aktivity podporující informování osob o krocích obce.

1.3.10 Primární prevence

Opatření v oblasti primární prevence jsou v plánech sociálních začleňování zastoupena marginálně. Většina opatření v oblasti se zaměřuje na cílovou skupinu žáků základních, případně středních škol, převažují témata spojená s rizikovým chováním, případně témata, která by primární prevence měla pokrývat, nebo nejsou explicitně uvedena.

2 Expertní posouzení vybraných nástrojů a jejich limitů a bariér ve využití

2.1.1 Vybrané nástroje oblasti bydlení

2.1.1.1 Podpora CS v bydlení (prevence ztráty, pomoc při získání, udržení)

Mezi dílčí aktivity, které obce v rámci prevence ztráty bydlení realizují, patří např.:

- nastavení procesů prevence ztráty bydlení do koncepce bydlení;
- vymezení podmínek vypořádání dluhů vůči městu při pronájmu městských bytů (mj. tolerance určité výše dluhu vůči městu apod.);
- sestavení splátkových kalendářů včetně tvorby tzv. osobních kalkulaček s osobami, které mají problémy s placením nájemného, dluhů aj.;
- personální posílení obecního úřadu o pracovníky, kteří mají na starosti prevenci ztráty bydlení;
- zvýšení spolupráce sociálního a bytového odboru v rámci prevence ztráty bydlení (včasná identifikace dlužníků, zajištění splátkových kalendářů);
- pilotní ověření fungování garančního fondu;
- vytvoření pozice mentora, který pracuje s lidmi ohroženými ztrátou bydlení na její prevenci;
- posílení sociální práce se zaměřením na prevenci ztráty bydlení.

Terénní sociální práce zaměřená na prevenci ztráty bydlení

Vhodně nastavená terénní práce je použitelná ve všech obcích, které se rozhodnou účinně řešit dluhy nájemníků svého bytového fondu. Za hlavní výhodu při identifikaci domácností pracovníci projektu považují adresné oslovování nájemníků, osobní kontakt s nimi a jejich aktivizaci při řešení jejich životní situace. Řádné placení nájmu a splácení dluhu je tak jedním z přímých výsledků spolupráce mezi obcí, neziskovými organizacemi a nájemníky. V konečném důsledku má implementace programu příznivý dopad na vzájemné vztahy mezi obcí a jejími obyvateli.

Optimální řešení bytové problematiky v obcích vyžaduje zavedení specializovaného pracovníka pro prevenci ztráty bydlení. Jeho hlavní rolí by bylo spravovat informace o občanech v kritické situaci, potenciálně ohrožených ztrátou bydlení, a koordinovat následné kroky, včetně zajištění potřebných služeb. Efektivní řešení je podpořeno tím, pokud tento specialista úzce spolupracuje s odborem spravujícím obecní byty, který monitoruje platební disciplínu nájemníků. Jakmile tento odbor zaznamená jakýkoliv problém s nájmem, měl by bez prodlení informovat pracovníka prevence.

Velmi vhodnou pomůckou pro nastavování prevence ztráty bydlení je metodika „Prevence ztráty bydlení“ vydaná MPSV již v roce 2016 (aktualizována v roce 2021), která představuje metodický proces zavádění prevence ztráty bydlení, ale také předpoklady pro realizaci různých forem implementace do praxe.

Limity a bariéry v implementaci:

- nedostatečná koordinaci všech zapojených aktérů;
- chybějící personální kapacity (financování),
- fluktuace pracovníků;
- chybějící zdroje v případě krize – např. chybějící krizová lůžka;
- omezené možnosti působnosti na soukromém trhu s byty;
- nedostatečná informovanost domácností;
- chybějící specializované odborné služby (adiktologie, psychoterapie, mediacce)
- diskurz, že za bydlení je každý odpovědný sám.

2.1.1.2 Kapacity bydlení

Obnova obecního bytového fondu

Nedostatek finančně dostupných standardních bytů je největší překážkou řešení bytové nouze. Důvodem je stárnoucí, privatizovaný bytový fond. Trh se soukromým bydlením nabízí sociálně slabým domácnostem ty nejhorší byty. Pokud jsou byty na hraně životnosti nebo technicky nevyhovující, končí sociálně slabé domácnosti právě v nich. Příčinou nejsou finanční možnosti domácností, k jejichž vylepšení slouží sociální dávkový systém, ale fakt, že na okrajích trhu s bydlením nastávají situace se znaky monopolu, kde si tyto domácnosti nemohou bydlení vybírat bez ohledu na své možnosti zaplatit ho.

Obec se může tento fenomén snažit překonávat spoluprací s pronajímateli a nájemníky. Zejména je ale sama jedním z pronajímatelů. Schopnost zajistit bydlení domácnostem, které na trhu s bydlením nenachází standardní, stabilní a dostupné bydlení, nakonec nejvíce závisí na rozsahu obecních bytových fondů.

Jejich obnova, ve smyslu rekonstrukce dožívajících bytů, ale i navýšení jejich počtu, je proto klíčovou součástí kvalitních plánů sociálního začleňování.

Mezi veškerou obcí zřizovanou vybaveností a infrastrukturou je totiž bydlení zvláštní tím, že nemusí být dotované z daňových příjmů. Bydlení v obecním bytě je pro nájemníky obvykle výhodné i tehdy, kdy jim obec na nájem nijak nepřispívá. Na rozdíl od profesionálního investora obec nemusí v nájemném kromě nákladů zohledňovat i požadovaný zisk. Oproti typickému majiteli několika málo nájemních bytů má zas obec výrazně nižší náklady.

V následujícím popisu byla ponecháno stranou rekonstrukce stávajících obecních bytů, které jsou běžnou součástí péče řádného hospodáře a které lze pokládat za samozřejmost. Kromě rekonstrukcí existujících bytů má obnova bytového fondu principiálně dvě podoby:

- a) výkup soukromých nemovitostí a
- b) novou výstavbu na obecních pozemcích.

Pro každou obec je typicky vhodná buď jedna, nebo druhá metoda, přičemž dobrým vodítkem pro rozhodování je technický stav existujícího soukromého bytového fondu.

2.1.2 Vybrané nástroje ohrožená rodina, děti, mládež

2.1.2.1 Sociální služby

Plány sociálního začleňování v oblasti podpory ohrožených rodin tematizovaly selhávání funkce rodiny a snížení či problematické naplňování rodičovských kompetencí. K podpoře rodiny byly v segmentu sociálních služeb voleny sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (38 %).

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou službami sociální prevence, které spolupracují s rodinami na řešení jejich problematické životní situace, pomáhají zabránit dalšímu zhoršování podmínek, které by mohlo vést až k odebrání dítěte. Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi je sociální službou⁸, ta se zaměřuje na podporu rodinám s dítětem, jehož vývoj je ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje.

Obvykle se jedná o rodiny, jež se nacházejí v různých typech nepříznivých sociálních situací, jako je ztráta bydlení či riziko ztráty bydlení, zadluženost, výchovné problémy dětí, vztahové problémy, rozpad rodiny, násilí v rodině, výskyt závislosti (látkové či nelátkové), nedostatečné příjmy, chudoba a nemožnost zajistit základní životní potřeby, nepříznivý zdravotní stav apod.

Podpora rodinám je prostřednictvím této služby poskytována především terénní formou, kdy sociálně aktivizační pracovníci dojíždějí za rodinami domů, pohybují se v jejich přirozeném sociálním prostředí. Sociálně aktivizační služby pomáhají rodinám s dětmi, které žijí ve vyloučených lokalitách, trpí sociálním vyloučením nebo jsou jím ohroženy. Pracovníci se svou činností snaží sociálnímu vyloučení rodin předcházet nebo snižovat jeho míru.

Další cílovou skupinou jsou rodiny, u kterých je třeba posílit výchovné kompetence rodičů a u kterých existují další rizika ohrožení vývoje dítěte. Sociální pracovníci motivují rodiny k pozitivní změně v jejich nepříznivé životní situaci, přičemž ponechávají zodpovědnost za její řešení na straně rodiny.

Základní činnosti sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi vymezuje ZSS. Rodinám je poskytováno sociální poradenství, podpora a nácvik rodičovského chování včetně vedení hospodaření a udržování domácnosti, podpora a nácvik sociálních kompetencí v jednání na úradech, školách, školských zařízeních, nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností dítěte, podpora pro přiměřené vzdělávání dětí, doprovázení dětí do školy, školského zařízení, k lékaři, na zájmové aktivity apod.

Hlavním cílem služby je posílit rodinu dítěte natolik, aby byla zmírněna nebo odstraněna rizika, která ohrožují jeho vývoj nebo zdraví a mohou vést k umístění dítěte mimo rodinu. Pokud k němu již došlo, podporuje služba rodinu ve zmírnění či odstranění rizik, která k umístění dítěte mimo rodinu vedla, a zavádění opatření k udržitelné změně, jež umožní návrat dítěte domů.

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Z hlediska snah snížit výskyt rizikového chování je nezbytné reflektovat multifaktoriální podstatu příčin. Vždy je nutno věnovat pozornost vlivům, které mohou při vzniku rizikového chování působit. Na jedné straně jsou to faktory vnitřní – biologické, psychologické a fyziologické, na druhé faktory vnější – sociální prostředí, životní podmínky. Svou roli rovněž sehrává nedostatek životních zkušeností, neschopnost mladého člověka rychle a správně reagovat na některé situace a podněty.

Druhou nejčastější sociální službou v oblasti Ohrožená rodina, děti a mládež je nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (dále NZDM) jsou sociální službou určenou dětem a mládeži ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Služba NZDM může být poskytována terénní formou. Cílem služby je zlepšit kvalitu života dětí a mládeže předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. V případě terénní formy dochází k jejímu poskytování v přirozeném prostředí, v němž služba, nad rámec činností, které realizuje terénní program, může realizovat výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti.

Ambulantní forma služby představuje poskytování služby v zázemí, určených prostorách služby. Je žádoucí, aby tyto prostory byly přizpůsobeny skupině dětí, mládeže, byly z hlediska umístění

⁸ jejíž poslání a náplň vymezuje § 65 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (ZSS),

pro ně dostupné a působily neformálně. Cílem je především navázat dostatečnou vzájemnou důvěru. Provozní doba by měla odpovídat potřebám dětí a mládeže (primárně v odpolední a podvečerní doba).

Motivací k využívání této služby dětmi a mládeží může být neformálnost prostředí a nabídka činností, které jsou pro CS atraktivní. Je nezbytné mít na paměti, že NZDM je sociální službou a atraktivní spektrum nabídky činností ve službě není jejím smyslem, nýbrž prostředkem k podpoře a odborné pomoci dětem a mládeži v jejich obtížné životní situaci a v případě výskytu rizikového chování k postupné motivaci vedoucí k snížení jeho projevů.

Opatření a zejména volba a realizace nástrojů má perspektivu efektivity za předpokladu, že jsou volena s respektem a porozuměním celkové situaci dítěte, nejsou aplikována plošně, ale s cílem přizpůsobit se individuálním potřebám, preferencím a možnostem dětí a mládeže a jsou postavena na principu participace osob (dětí, mládeže, rodiny) při řešení situace a s tím souvisejícího zplnomocňování.

Klíčové pro jejich efektivitu je provázanost a dostupnost takového spektra služeb, které odpovídá zjištěným potřebám. Pokud jsou nástroje aplikovány izolovaně, je potenciál jejich efektivity, tj. příspěvek ke snížení projevů rizikového chování dětí a mládeže a udržení změny, omezen.

Společným předpokladem pro úspěšnost implementace nástroje je:

- Znalost skutečných potřeb dětí a mladých a příčin problémů
- Individuální přístup k potřebám a volba vhodného nástroje, případně komplexu nástrojů
- Zapojení klíčových osob do podpory
- Schopnost motivace a participace
- Odpovídající kvalifikace a odbornost pracovníků
- Empatický přístup a skutečný zájem o řešení situace osob

Současně mezi limity a bariéry v implementaci patří:

- Orientace na eliminaci projevů chování, nikoliv jejich příčin (očekávání zadavatelů obcí)
- Zaměření na kvantitu (maximalizace počtu dětí, mladých využívajících služby) na úkor kvality a výkonu sociální práce
- Nereálné očekávání od účinnosti izolovaných nástrojů
- Nízký nebo nulový akcent na potřeby a očekávání dětí a mládeže
- Rezignace na práci s celou rodinou
- Udržitelnost a kontinuita poskytování služeb
- Umísťování aktivit do prostředí/ podmínek, které mají ve svém důsledku stigmatizující či vyčleňující charakter
- Nestabilní financování
- Neochota obcí spolupodílet se na financování a udržitelnost nástroje

2.1.3 Vybrané nástroje v oblasti bezpečnost a ohrožení rizikovým způsobem života

2.1.3.1 Informovanost, spolupráce, koordinace

Koordinální platformy bezpečnostních témat v obcích se SVL, jakými jsou například pracovní skupiny či komise, nabízejí prostor k reflexi aktuálních bezpečnostních témat a umožňují nastavit efektivní spolupráci mezi aktéry v této oblasti, omezit bezpečnostní rizika a zlepšit komunikaci mezi zapojenými členy.

Koordinace aktérů

V praxi se osvědčuje multidisciplinární složení pracovní skupiny, v níž jsou zastoupeny tyto subjekty:

- Samospráva – vedení obce, vedoucí odborů – odbor sociálních věcí, OSPOD, manažer prevence kriminality, koordinátor pro záležitosti národnostních menšin a cizinců
 - Bezpečnostní složky – obecní policie, Policie ČR
 - Probační a mediační služba
 - NNO působící na území obce (realizující např. K – centrum, terénní programy, programy primární prevence, poradny apod.)
 - Relevantní sociální služby, např. NZDM
 - Středisko výchovné péče, pedagogicko-psychologická poradna
 - Úřad práce
 - Zástupci organizací a subjektů působících na území obce, pracující na úseku prevence, pomoci obětem trestných činů, práce s ohroženými skupinami obyvatel a další
 - Ředitelé škol na území obce
- a další.

Práce tohoto týmu reaguje na bezpečnostní rizika a omezuje jejich výskyt v území. Odpovědné osoby se setkávají v určeném čase, informují se, vyhodnocují stávající situaci, reagují, aktivně se podílejí na řešení konkrétních problémů. Každý člen skupiny má odpovědnost za svou oblast a její řízení, všichni členové ovlivňují řešení a přijímají odpovědnost za výsledek. Předvídání, plánování a realizace konkrétních aktivit, pravidelnost a účast odpovědných osob zaručuje efektivitu práce skupiny. Podpora veřejnosti při této činnosti je nezbytná.

Zásadním předpokladem existence a efektivního fungování pracovní skupiny pro bezpečnost a prevenci kriminality je rozhodnutí a podpora vedení města, dále pak zázemí pro jednání a techniku pro záznamy, prezentaci apod.

Pracovní skupina pod přímým vedením starosty obce jedná operativně, sdílené informace jsou zpracovávány efektivně a úkoly rozděleny se zodpovědností za jejich plnění, zatímco jednání komise obvykle takovou míru pružnosti neumožňují. Stejně jako jiné platformy i zde záleží na osobním přístupu jednotlivých zástupců. Je zásadní, aby k činnosti platformy přistupovali otevřeně a s ochotou dělit se o informace a spolupracovat, bez splnění těchto podmínek zůstane poslání platformy nenaplněno.

2.1.4 Vybrané nástroje v oblasti zadluženost

2.1.4.1 Síťování

Aktivní postavení obce v roli manažera sociálního začleňování ve spolupráci s aktéry v lokalitě je zásadní a jde o významný nástroj, jak kontinuálně udržet funkční a zejména efektivní síť služeb zaměřených na řešení předlužení obyvatel, udržování stability předlužených obyvatel v případě, že se oddlužit nemohou a zároveň působit v rámci prevence předlužení u obyvatel, kteří se s problémem teprve začínají seznamovat.

K tomuto účelu je vhodné zavést pravidelné pracovní skupiny, které se mohou potkávat dle potřeby, avšak minimálně 2x ročně.

Členové těchto skupin by měli být zástupci obce a jednotlivých odborů obce, zejména sociálního či bytového, dále pak zapojené neziskové nestátní organizace a pomáhající subjekty, případně členové školských zařízení a dalších zainteresovaných subjektů. V ideálním případě by měli být členy skupiny i zástupci cílové skupiny či komunity.

Setkávání pracovních skupin hraje klíčovou roli ve zlepšování situace ohrožených občanů. Tyto skupiny mají nezastupitelný význam při identifikaci problémů, hledání řešení a poskytování nezbytné podpory.

Vytváření otevřeného prostoru pro komunikaci a spolupráci mezi různými organizacemi, institucemi a jednotlivci je z těchto důvodů nezbytné pro zlepšení životních podmínek ohrožených lidí.

Další důležitou složkou setkávání pracovních skupin je schopnost rychle reagovat na měnící se potřeby a výzvy. Situace předlužených občanů se může rychle měnit, a proto je zásadní, aby PS byly schopny okamžitě reagovat na novou situaci, přizpůsobit situaci svou činností, a tak poskytnout co nejefektivnější pomoc.

Pracovní skupiny mohou současně hrát roli preventivní, mohou předcházet situacím, které vedou ke zhoršení situace předlužených osob. Pomocí analýzy příčin a spolupráce při implementaci preventivních opatření mohou pracovní skupiny přispět ke snížení rizika.

Setkávání pracovních skupin a spolupráce mezi jednotlivými aktéry jsou klíčové pro zlepšení situace ohrožených občanů. Tato spolupráce umožňuje efektivní výměnu informací, zkušeností a zdrojů, což vede k ucelenějšímu porozumění problémům a k nalezení udržitelných řešení. Pracovní skupiny hrají klíčovou roli ve vytváření bezpečnějšího a podpůrnějšího prostředí pro všechny občany, zvláště pro ty, kteří se nacházejí v předlužení, tady jsou více zranitelní.

Vlastní efektivita pracovních skupin je podmíněna dalšími faktory, mezi kterými hraje významnou roli způsob, jakým je přistoupeno k využití tohoto nástroje. Pro tuto účinnost je určující:

- **Pravidelné vyhodnocení spolupráce**

Pravidelné vyhodnocování spolupráce pracovních skupin je klíčové pro udržení efektivity a účinnosti jejich řešení aktuálních problémů obce a komunit. Lze z ní také průběžně získávat aktuální potřeby CS a propisovat je následně do projektových žádostí či strategických plánů a plánování na různých úrovních.

- **Pravidelné vyhodnocení spolupráce a potřeb v lokalitě**

Průběžné hodnocení pomáhá pracovním skupinám pochopit, jak udržitelné jsou jejich programy a iniciativy v dlouhodobém horizontu. Identifikace dlouhodobě udržitelných opatření může zajistit trvalý pozitivní vliv nejen na předlužené osoby, ale i na občany a komunitu jako celek. Pravidelné vyhodnocování spolupráce pracovních skupin je nezbytné pro výkon a smysluplnost jejich práce. Tento proces umožňuje pružnou reakci na měnící se podmínky, zlepšuje komunikaci a důvěru, posiluje transparentnost a zajišťuje udržitelnost jejich úsilí ve prospěch CS.

- **Zapojení všech aktérů v lokalitě a efektivní tvorba sítě**

Dalším přínosem je získávání aktuálního přehledu potřeb v lokalitě a tím i vyhodnocování kapacit služeb v rámci místní sítě a jejich další efektivní plánování.

- **Zapojení ostatních témat a spolupráce napříč tématem bydlení a práce**

Dlouhodobě se ukazuje, že téma dluhové problematiky nelze řešit samostatně, proto je více než vhodné propojit výše zmíněné aktivity s problematikou práce, tedy snahy o maximalizaci zvýšení finančních prostředků pro zadlužené tak, aby skutečně měli šanci svou situaci řešit. A zároveň cílit na zajištění vhodného stabilního bydlení pro jednotlivce a rodiny tak, aby své bydlení byli schopni hradit z ne exekvovatelných částek a nebyli v době splácení dluhů, ať už ve vymáhání či v insolvenční, ohrožení ztrátou bydlení.

- **Dluhové platformy**

V rámci předešlých navrhovaných opatření byly uváděny stále relevantní dluhové platformy. Cílem opatření je zvyšovat kvalitu poskytovaného dluhového poradenství v nejširším možném významu, resp. na všech úrovních a všude, kde se setkávají poskytovatelé služeb s předluženými obyvateli a je to pro jejich práci relevantní.

Práce s předluženými obyvateli klade na pracovníky vysoké odborné nároky. Právní úprava, v které se pracovníci při své práci musí orientovat, se často mění, je rozsáhlá a pro kvalitní práci je potřeba znát nejen platnou legislativu, ale i předchozí. Ani znalost legislativy ale sama o sobě nestačí. Je nutné se orientovat v široké problematice možných souvisejících oblastí (sociální podpora, pomoc, důchodové pojištění atd.) a také všechny znalosti dokázat vhodně aplikovat.

Ucelený systém vzdělávání pro práci s předluženými obyvateli však neexistuje. Pracovníci v oblasti dluhů pracují osamocně a pokud nejsou součástí dluhové poradny, často se na dluhy zaměřuje jen jeden pracovník sociální služby. Ostatním pracovníkům tak chybí možnost ověřit své pracovní postupy, sdílet své zkušenosti či úspěchy. I proto je vhodné realizovat podpůrnou síť/ platformu pro pracovníky v dluhové oblasti.

2.1.5 Vybrané nástroje v oblasti zaměstnanost

2.1.5.1 Podpora cílové skupiny

Výzvou v řadě územních celků je strukturální nezaměstnanost. Je to forma nezaměstnanosti, která je důsledkem nesouladu mezi poptávkou na lokálním či regionálním trhu práce a dovednostmi pracovníků hledajících zde zaměstnání. I když počet volných pracovních míst může být stejný nebo i vyšší než počet nezaměstnaných, diskvalifikuje nezaměstnané nedostatek dovedností potřebných pro práci nebo to, že žijí mimo území, kde jsou pracovní místa k dispozici.

Vhodným systémovým opatřením, které se stále častěji objevuje v plánech sociálního začleňování, je podpora vzniku nových pracovních míst.

Zavádění tréninkových pracovních míst

Mezi příčiny vysoké nezaměstnanosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit patří nízké vzdělání, vysoká zadluženost a následné exekuce, demotivující sociální systém, nedostatečné využívání aktivní politiky zaměstnanosti, malá flexibilita v oblasti pracovních vztahů, ale také rozšířená zkušenost s diskriminací na trhu práce. Tréninkové zaměstnávání a vytváření tréninkových pracovních míst pro lidi, kteří mají kvůli řadě sociálních znevýhodnění ztížený vstup na volný pracovní trh, je způsobem sociální podpory dlouhodobě funkčním v zahraničí i na řadě míst České republiky.

Pojem tréninkové pracovní místo ovšem není ukotven, neboť pro tréninkového zaměstnance není vytvářeno trvalé místo. Cílem je, aby po absolvování intenzivního tréninku odešel zaměstnanec na otevřený trh práce. Odborní pracovníci, resp. mentoři, zaměstnanci pomáhají najít trvalé místo na otevřeném trhu práce tak, aby co nejvíce vyhovovalo jeho potřebám a dovednostem. Tím zároveň pracují cíleně na střídání a odchodu zaměstnanců a opakování tréninkového procesu.

Žádoucí trénink může poskytnout i kratší flexibilní úvazek s vyšší mírou podpory ze strany mentora/ předáka či vedoucího týmu. Zpravidla jde o práci na kratší úvazek na DPČ na limitovanou dobu, obvykle 3 měsíce. Nejčastější praxí je zaměstnání klienta s výraznou podporou organizace na DPČ ve výši max. 0,5 úvazku, ve výši minimální mzdy.

Tréninkový proces probíhá ve dvou oblastech – pracovní a sociální.

Na tréninkovém pracovním místě se zaměstnanec v bezpečném prostředí učí znovu sociálním návykům, komunikaci s vedoucím, zvyšuje svoje kompetence pro práci, aby mohl postupně přejít za pomoci určeného průvodce (mentora, pracovního poradce, sociálního pracovníka, kouče, předáka atd.) na volný trh práce nebo pozici s větší zodpovědností a náročností.

Na tréninkovém místě je žádoucí podpora pověřené osoby, který člověku poskytuje pravidelnou zpětnou vazbu a pomoc při řešení každodenních problémů. Obsah, forma podpory, její rozsah a cíl je pro zaměstnance rozpracován v jeho individuálním plánu.

Limitem nástroje je dostupné financování, personální kapacity a dostatečný počet nasmlouvaných zaměstnavatelů. V lokálních sítích zaměstnanosti je také často limitem nízká účast zaměstnavatelů.

Prostupné zaměstnávání

Prostupné zaměstnávání je způsob postupného zapojení nezaměstnaných osob (obvykle s kumulovanými znevýhodněními) na pracovní trh. Principem je postupná návaznost několika nástrojů podpory uchazeče o zaměstnání, ta umožní postupný rozvoj jeho pracovních dovedností a pozvolnou adaptaci na nové podmínky a nároky.

Pokud jde o využívání nástrojů APZ, přednostně jsou do nich zařazováni tyto cílové skupiny uchazečů:

- dlouhodobě evidovaní uchazeči o zaměstnání (déle než 12 měsíců)
- uchazeči do 25 let věku, zejména absolventi škol bez praxe
- uchazeči starší 50 let věku
- osoby se zdravotním postižením
- rodiče pečující o děti do 10 let
- uchazeči, kteří jsou osobami v hmotné nouzi
- uchazeči, kterým je potřeba věnovat zvýšenou péči z jiného důvodu bránícího jejich vstupu na volný trh práce, např. ohrožení sociální exkluzí z důvodu setrvávání v dlouhodobé nezaměstnanosti

Prostupné zaměstnávání může probíhat v těchto fázích:

1. Přípravná fáze: práce na zkoušku, dobrovolnická služba, sociální rehabilitace, stáže u zaměstnavatele, nekolidující zaměstnání, veřejná služba
2. Dotované zaměstnání – veřejná služba, veřejně prospěšné práce, společensky účelné pracovní místo, dotovaná pracovní místa z projektů OPZ+
3. Prostupný sociální podnik, stabilizační sociální podnik, smíšený sociální podnik
4. Prostup na volný trh práce

Za nejvíce problematické body při nastavování a zavádění systému prostupného zaměstnávání lze považovat zejména nedostatečnou koordinaci činnosti jednotlivých aktérů na trhu práce, tj. otázku délky přípravné fáze – přípravy k práci, práci na zkoušku. Příliš dlouhá příprava bez možnosti výdělku může být pro účastníky systému demotivující. Stejně tak udržitelnost dotovaných pracovních míst, jejich zajištění a udržitelnost doprovodných či podpůrných sociálních služeb je náročné.

2.1.6 Inspirativní praxe zaznamenaná v rámci implementace vybraných opatření

2.1.6.1 Tvorba pracovních míst – přístup města Hanušovice

Město se rozhodlo rozšířit počet pracovních míst s charakterem tréninkových pracovních míst. Většina z nich byla vytvořena na činnosti, které dříve byly řešeny dodávkou externích služeb/stavebních prací. Prvním krokem bylo rozbítí mýtu, že místní Romové nechtějí a neumí pracovat, berou sociální dávky a nejsou přínosem pro město. Starosta města prováděl individuální náborové rozhovory s rodinami dlouhodobě nezaměstnaných v jejich domácnostech. Město navíc organizovalo za účasti sociálních pracovníků veřejné prezentace o smysluplnosti nástupu do zaměstnání. Hanušovice si vytvořily motivační systém pro zaměstnance VPP, který pracovníky posouvá z kategorie všeobecné a počáteční „D“ do vyšších úrovní až k nejvyšší kategorii „A“.

- D – vstupní kategorie „Poznáváme se“: Jedná se o pracovníky na DPP či 1. setkání s VPP.
- Výsledky: Do této kategorie vstoupilo 66 lidí za dobu 24 měsíců, předčasně ukončilo 14 frekventantů z důvodu hrubých porušení pracovní kázně (práce pod vlivem alkoholu, neomluvená absence apod., ukončení bez postupu do další úrovně. Další 35 účastníků skončilo z důvodu nízké motivace či nezajištění financování. Do další úrovně úspěšně postoupilo 17 absolventů.
- C – Pracujeme na sobě: Zaměstnanci vstupující do pracovního poměru v rámci projektu města či partnerské organizace, kde je možná delší podpora než z ÚP a je zajištěné financování vzdělávání. Pokud má zaměstnanec dluhy, konzultuje je s dluhovou poradnou. Je zjištěn osobní i pracovní potenciál a nabídnuty sociální jistoty kmenových zaměstnanců, tj. vyšší plat, stravenky i bonusové odměňování (vyjma osob s exekucí).
- Výsledky: Do této kategorie vstoupilo 17 lidí za dobu 24 měsíců, předčasně ukončily 2 osoby z důvodu hrubých porušení pracovní kázně, bez postupu do další úrovně 8 mužů z důvodu nízké motivace či nezajištění financování, úspěšně tento cyklus ukončilo 7 pracovníků.
- B – Vytváříme hodnoty: Zaměstnanci jsou schopni plnohodnotně a kvalitně pracovat a řešit své potíže. Nejlepší absolventi zůstávají pracovníky města a jejich služby jsou nabízeny občanům, organizacím a firmám. Stávají se vedoucími skupiny nových pracovníků (VPP). Získávají vyšší finanční ohodnocení, mají zajištěn nástup na vybrané vzdělávací kurzy, nástup na rekvalifikaci. Bonusem je spolupráce při řešení bydlení včetně možnosti přestěhování se do městského bytu přes poradník.
- Výsledky: Do tohoto stupně vstoupilo 7 lidí za dobu 24 měsíců, předčasně neskončil nikdo. Bez postupu do další úrovně zůstalo 5 stabilních zaměstnanců z důvodu nejistoty a poklesu ekonomiky v průběhu pandemie. Do další úrovně postoupili 2 pracovníci.
- A – Jsem příkladem pro ostatní: Zaměstnanci H-Pointu v kategorii A pracovali pro město několik let. Došlo k odstranění všech bariér pro udržení na trhu práce. Klienti jsou připraveni se uplatnit na volném trhu práce, jsou plnohodnotnými pracovními silami. Je možné je nabízet do firem jako spolehlivé zaměstnance s pracovními návyky a kompetencemi.

2.1.7 Výstupy vyplývající z monitoringu služeb a aktivit

Monitoring je důležitou komponentou kontroly realizace plánu. Výstupy monitoringu jsou důležitou součástí průběžného a pravidelně se opakujícího vyhodnocování naplňování strategických dokumentů. Mimo sledování stavu naplňování plánů sociálního začleňování probíhá systematický sběr informací a dat o realizovaných aktivitách, jimiž je naplňován plán sociálního začleňování v lokalitách.

Jednotné, systematické, průběžné a strukturované sledování na úrovni všech opatření plánů sociálního začleňování bylo Odborem sociálního začleňování zavedeno v průběhu roku 2023, kdy vznikla Metodika monitoringu dopadů a byly vytvořeny nástroje pro jednotný sběr dat.

Metodika a nástroje byly pilotně ověřovány v 4Q roku 2023 a první sběry dat probíhaly v období 1 pololetí roku 2024.

Následující tabulky obsahují výsledky a výstupy v oblastech Bydlení, Ohrožená rodina, děti a mládež, Bezpečnost, ohrožení rizikovým způsobem života, Zadluženost, Zaměstnanost a Zdraví, kterých se v roce 2023 v návaznosti na realizaci opatření plánů sociálního začleňování podařilo dosáhnout.

2.1.7.1 Výstupy a výsledky opatření Bydlení⁹

Výstupy za rok 2023	Celkem
Počet bytů, které byly v daném roce vyčleněny pro potřeby dostupného/sociálního bydlení	10
Počet zabydlených domácností	40
Počet podpořených osob v oblasti prevence ztráty bydlení	229

2.1.7.2 Výstupy a výsledky opatření Ohrožená rodina, děti, mládež

Výstupy za rok 2023	Celkem
Počet dětí/ mladých, u kterých došlo k pozitivnímu posunu v oblasti chování (snížení projevů rizikového chování, změna postoje k rizikovému chování, schopnost sebe náhledu, schopnost spolupráce apod.)	219
Počet rodin, u kterých došlo k pozitivní změně v oblasti životních návyků a způsobu života	48
Počet rodin, u kterých došlo ke zlepšení v oblasti saturace potřeb dětí ze strany rodičů (došlo k zplnomocňování rodičů, aby byli schopni reagovat na potřeby svých dětí, snížila se míra konfliktů v rodině apod.)	41

2.1.7.3 Výstupy a výsledky opatření Bezpečnost, ohrožení rizikovým způsobem života

Výstupy za rok 2023	Celkem
Počet pracovních pozic asistentů prevence kriminality podpořených projektem	116
Počet plnění zadaných úkolů a požadavků mentora asistentem prevence kriminality	4 084
Počet událostí, k jejichž řešení asistent prevence kriminality přivolal obecní policii nebo Policii ČR nebo jí událost oznámil	1 026
Počet pracovních pozic domovníků-preventistů podpořených projektem	23
Počet domovníkem – preventistou realizovaných preventivních aktivit pro cílovou skupinu (např. domovní schůze, setkání nájemníků, působení na děti a mladistvé – společné úklidové akce okolo domu)	69
Počet událostí, které domovník – preventista projednával s mentorem/ odborným garantem	82
Počet domů, ve kterých působí domovník a jejichž hygienický a estetický stav vč. stavu veřejných prostranství v sousedství se zlepšil nebo stabilizoval	31

⁹ Hodnoty dosažené v oblasti jsou ovlivněny krátkým lhůtou (monitoring produktivně zaveden až v únoru 2024) a nutností vyjednat poskytnutí dat s aktéry

Výstupy za rok 2023	Celkem
Počet osob, u nichž došlo k pozitivní změně v oblasti životních návyků a způsobu života (např. bezpečnější způsob užívání návykových látek, spolupráce s dalšími návaznými službami v oblasti zdravotně-sociální apod.)	162
Počet osob, které kontinuálně se službou spolupracovaly alespoň 6 měsíců (např. v rámci harm reduction, spolupráce při získání základních dokladů, vyřízení dávek atd.)	143

2.1.7.4 Výsledky, výstupy v oblasti Zadluženost

Výstupy za rok 2023	Celkem
Počet osob, u kterých byla kompletně zmapována jejich dluhová situace (byl sestaven přehled všech závazků)	477
Počet osob, u kterých se podařilo snížit jejich celkový dluh	233
Počet osob, kterým byla poskytnuta podpora v nalézacím řízení	71
Počet osob, kterým byla poskytnuta podpora v mimosoudním řešení sporů	53
Celkový počet dohodnutých splátkových kalendářů, které jsou pravidelně plněny (hrazené po dobu minimálně 6 měsíců)	180
Počet osob, u kterých se podařilo z jakéhokoli důvodu zastavit exekuci, a to i částečně	53
Celkový počet exekucí, které se podařilo z jakéhokoli důvodu zastavit, a to i částečně	55
Počet schválených návrhů na oddlužení (započala lhůta plnění 3–5let)	59
Počet osob, u kterých byla zmapována dluhová situace s cílem podání návrhu na povolení oddlužení zpracovaného jiným subjektem	30
Počet osob, u kterých byla zmapována dluhová situace s cílem podání návrhu na povolení oddlužení	262

2.1.7.5 Výstupy a výsledky v oblasti Zaměstnanost

Výstupy za rok 2023	Celkem
Počet osob, které absolvovaly základní pracovní poradenství, tj. mají zmapované postavení na trhu práce, osobní anamnézu (analýzu celkové situace) a mají uzavřen plán osobního rozvoje	400
Počet osob, které stály mimo legální trh práce, a znovu se zaevidovaly na Úřad práce	33
Počet osob, které předčasně opustily aktivity projektu	29
Počet osob, které úspěšně absolvovaly motivační kurz (docházku v rozsahu min. 80 % a mají připravený životopis a motivační dopis)	77
Počet osob, které úspěšně absolvovaly tréninkové pracovní místo (min. 70% účast na tréninkovém pracovním místě)	45
Počet osob, které zahájily výkon pracovní činnosti (HPP, DPC, OSVČ).	135
Počet osob, které si zaměstnání udržely 6 měsíců	95

2.1.7.6 Výstupy a výsledky v oblasti Zdraví

Výstupy za rok 2023	Celkem
Počet osob, které byly nově s podporou realizátora registrovány do systému primární zdravotní péče – k praktickému lékaři pro dospělé	130
Počet osob, které byly nově s podporou realizátora registrovány do systému primární zdravotní péče k praktickému lékaři pro děti a dorost	34
Počet osob, které byly nově s podporou realizátora registrovány do systému primární zdravotní péče – ke gynekologovi	94
Počet osob, které byly nově s podporou realizátora registrovány do systému primární zdravotní péče – ke stomatologovi	34
Počet osob, které nově absolvovaly s podporou realizátora všeobecnou preventivní prohlídku u praktického lékaře pro dospělé	78
Počet osob, které absolvovaly s podporou realizátora všeobecnou preventivní prohlídku u praktického lékaře pro děti a dorost	32
Počet osob, které nově absolvovaly s podporou realizátora gynekologickou preventivní prohlídku	13
Počet osob, které nově absolvovaly s podporou realizátora zubní preventivní prohlídku	24
Počet osob, které v rámci dne zdraví nebo obdobné akce v oblasti podpory zdraví zjistily rizikové hodnoty některých ze standardně měřených krevních a tělních parametrů a se systematickou podporou zdravotního mediátora následovaly doporučení a docílily reálného zlepšení	122
Počet osob, které si s podporou realizátora zvýšily kompetenci ke změně chování ve prospěch udržitelného zdravého životního stylu	89
Počet osob, které kompletně absolvovaly kurz na některé z klíčových témat podpory zdraví	36
Počet osob, kterým realizátor projektu zprostředkoval odbornou službu s cílem zlepšení zdravotní kondice a tato služba byla klientem využita	246

3 Implementované poradenské programy

V průběhu 1. poloviny roku 2023 docházelo k postupné implementaci podpory a realizaci sjednaných aktivit a činností v souladu s poradenskými programy, které byly s městy dojednány a zakomponovány do vstupních zpráv z poradenských programů.

Celkem byla podpora prostřednictvím poradenských programů zahájena v 7 tematických oblastech a v systémové oblasti, zahrnující 2 poradenské programy zaměřené na sběr dat o potřebách osob, zdrojích, vyhodnocování a tvorbu sítí a jejich financování.

Poradenské programy si nově mohla města a obce, zapojená do spolupráce s Agenturou, vybrat z nabídky dílčích témat, která reflektují všechny oblasti sociálního začleňování.

Každá z partnerských lokalit měla možnost získat hlubší vhled do zvoleného tématu skrze analytické služby experta, výzkumníků a evaluátorů a rozvíjet téma při specializované práci v rozsahu vymezených kroků, které mají být podniknuty při překonávání překážek sociálního vyloučení.

Vhodně zvolená strategie partnerské spolupráce na úrovni multidisciplinárního týmu¹⁰, pak vedla k identifikaci nástrojů a jejich využití v reálné praxi.

Forma poskytování odborné podpory prostřednictvím poradenských programů byla zvolena pro vytvoření standardizované, jasně definované nabídky odborné podpory, která zároveň umožňuje specifikovat poptávku spolupracujících územních celků, sjednat postup spolupráce a shodnout se s územním celkem na výsledcích spolupráce, jejichž naplňování je pak věnováno společné úsilí.

Takto definované dílčí oblasti odborné podpory po sestavení všech jejich součástí vytváří komplexní systém umožňující koordinovaný přístup k sociálnímu vyloučení a volbu vhodné kombinace podpory pro konkrétní potřeby územního celku.

Oblast poradenského programu	Podporované obce
Bezpečnost	Dvorce, Frýdlant, Jirkov, Kadaň, Kraslice, Litvínov, Rumburk
Bydlení	Břeclav, Česká Lípa, Děčín, Dubí, Chomutov, Jesenicko, Krnov, Kroměříž, Moravská Třebová, Moravský Beroun, Nový Bor, Písek, Roudnice nad Labem, Valašské Meziříčí, Vejprty, Vítkovsko, Žďár nad Sázavou
Dluhy	Česká Kamenice, Postoloprty, Ralsko, Sokolov, Staré Křečany
Ohrožená rodina dětí a mládež	Jihlava, Nové Město pod Smrkem
Participace	Vřesová, Vsetín, Žatec
Systémové nástroje	Brno, Odry, Ostrava, Vrbensko
Zaměstnanost	Liberec, Osoblažsko, Velké Hamry
Zdraví	Ostrava, Štětí

3.1.1 Opatření/ nástroje, realizované v rámci poradenských programů

K 31.12.2023 byly ve 42 obcích implementovány poradenské programy, který měly ve spolupráci s obcí definovány cíle směřující k zavedení nástrojů a opatření podporující změnu, rozvoj v zvolené oblasti.

Zaměření poradenského programu	Přehled cílů	Počet
Bezpečnost	Analýza bezpečnostní situace	3
	Asistenti prevence kriminality	3
	Komunitní prevence	1
	Mapa bezpečí – participativní metodou	1
	Mechanismus včasné identifikace ohrožení dětí a mladistvých rizikovým chováním	1
	Mezirezortní spolupráce v rámci včasného zachytu dětí a mladistvých	1
	Monitoring bezpečnostní situace v obci	1

¹⁰ sestaveného pro každou obec za Agenturu z lokálního konzultanta, metodika, experta a výzkumníka/evaluátora, jehož garantem je právě expert a zapojeními jsou zástupci měst jako aktivní řešitelé vlastní zakázky,

Zaměření poradenského programu	Přehled cílů	Počet
	Participativní platforma pro koordinaci prevence ohrožení dětí v oblasti bezpečí a chování	1
	Plán prevence rizikových jevů	1
	Pracovní skupina – řešení bezpečnostní situace	1
	Síťování aktéři bezpečnost	3
	Strategie prevence kriminality	1
Bydlení	Analýza bytové nouze	4
	Garantované bydlení	3
	Koncepce bydlení	6
	Kontaktní místo bydlení	5
	Krizový fond	1
	Mapování systému bydlení	4
	Podpora při zabydlování	2
	Pravidla přidělování obecních bytů	5
	Projekty dostupného bydlení	1
	Rozvoj bytového fondu	2
	Síťování aktéři bydlení	5
	Systém asistence v bydlení	1
	Systém prevence ztráty bydlení	9
Systém prostupného bydlení	2	
Dluhy	Analýza zadluženosti	1
	Dluhové platformy	3
	Informační role obce vůči obyvatelům	1
	Mapování situace zadluženosti	1
	Prevence zadluženosti	1
	Transparentní pravidla vymáhání dluhů	3
	Tvorba sítě služeb a její koordinace	2
Ohrožená rodina	Dostupné volnočasové aktivity pro ohrožené děti	1
	Koncepce rodinné politiky včetně ohrožených rodin	1
	Tvorba sítě služeb pro děti a mládež	1
	Zmapování potřeb rodin s dětmi	1
Participace	Komunitní prevence	1
	Pracovní skupina pro komunikaci města s veřejností	1
	Veřejné setkání	1
	Vytvoření sítě spolupracujících aktérů	1
	Vzdělávání v komunitních přístupech	1
	Zapojování mladých do rozhodování a plánování aktivit (v ZŠ, soc službě)	1
Systémové nástroje	Systém a organizace sběru dat pro strategické plánování	5
Zaměstnanost	Zmapování potenciálu pracovních míst	1

Zaměření poradenského programu	Přehled cílů	Počet
	Platformy zaměstnanosti	3
	Prostupné zaměstnávání	2
	Sociální podnikání	1
Zdraví	Plán osvěty a informovanosti obyvatel v tématu zdraví a zdravotní péče	1
	Plán podpory zdraví obyvatel	1
	Multidisciplinárního týmu k oblasti zdravotní péče	2
	Zmapování potřeb klientů prostřednictvím výzkumné zprávy	1

V rámci realizace PP nebylo možno s ohledem na 2leté období projektu naplňovat dlouhodobé cíle spolupráce. V mnoha z realizovaných více než 40 poradenských programů byly podpořeny určité etapy, kroky či milníky. Vyhodnocení celkové úspěšnosti, výběr účinných opatření, která by byla v rámci PP realizována, včetně jejich limitů a bariér při realizaci rozvojových opatření, budou v rozsahu většího detailu obsaženy v Souboru ověřených postupů a řešení a návrhů a doporučení pro systémová, procesní či legislativní zlepšení na centrální příp. regionální úrovni za rok 2024.

3.1.2 Limity a bariéry realizace rozvojových opatření

K datu 31.12. nebyl žádný z poradenských programů uzavřen a vyhodnocen. Limity a bariéry realizace budou popsány v Souboru ověřených postupů a řešení a návrhů a doporučení pro systémová, procesní či legislativní zlepšení na centrální příp. regionální úrovni za rok 2024.

3.1.3 Doporučení pro systémová, procesní či legislativní zlepšení na centrální, případně regionální úrovni

3.1.3.1 Oblast bydlení

1) Absence zákona reagující na nedostupnost bydlení a bytovou nouzi v ČR

V České republice doposud neexistuje systémová prevence a řešení bytové nouze, což se promítá do setrvale vysokého počtu domácností nacházejících se v bytové nouzi.

Popis problému a souvislostí

Bytová nouze lidem ztěžuje nebo znemožňuje naplňování základních potřeb. Má závažné dopady na fyzické i psychické zdraví, rodinný život nebo soukromí. Zejména u dětí má zásadní dopady na právo na vzdělávání a na jejich životní strategie a dráhy. Bytová nouze má v současnosti také vliv na umístování dětí do náhradní péče, nebo se kvůli ní prodlužuje pobyt obětí domácího násilí ve společné domácnosti s násilníkem.

Kromě dopadů na samotné domácnosti v bytové nouzi má tento problém i velké celospolečenské dopady, jako je vliv na veřejné prostory ve městech, rozvoj čtvrtí nebo oblastí s vysokým výskytem bytové nouze, vytváření prostoru pro sekundární trh s bydlením, erozi společenské soudržnosti a další.

Dopady stávající situace na situaci sociálně vyloučených obyvatel

V roce 2022 žilo v ČR v bytové nouzi přibližně 67 tisíc domácností, ve kterých bylo přibližně 154 tisíc osob. Tento vytrvale vysoký počet se s pomocí stávajících nástrojů nedaří snižovat. V současném přístupu k řešení bytové nouze navíc schází důraz na prevenci bytové nouze a řeší se již akutní ztráta bydlení.

Zákon díky posouzení zvláštní potřebnosti umožňuje řešení situace konkrétních prioritních cílových skupin označených jako zvláště potřebné. Mezi tyto skupiny patří: ohrožené děti, zranitelní mladí dospělí, osoby se zdravotním postižením nebo se závažnými zdravotními potížemi (vč. podskupiny osob se závažnými zdravotními potížemi duševní nebo závislostní povahy), oběti domácího násilí, ohrožení samoživitelé, osoby v domácnosti s více dětmi, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby a osoby po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby, osaměle žijící osoby starší 65 let, osoby před opuštěním pobytového zařízení, sociální služby nebo lůžkové péče ve zdravotnickém zařízení a osoby nedávno opustivší pobytové zařízení sociální služby nebo lůžkovou péči ve zdravotnickém zařízení, oběti trestného činu, váleční veteráni, osoby diskriminované na trhu s bydlením, osoby bez střechy a osoby bez bytu, osoby v dlouhodobé bytové nouzi, osoby v úpadku.

Řešení problematiky bytové nouze je v současnosti závislé na ochotě jednotlivých obcí a nárazových zdrojích financování, například z Operačního programu zaměstnanost. Obce navíc často nedisponují potřebnými nástroji a postrádají podporu státu.

Pravděpodobný vývoj situace v případě, kdy by se neřešila

Nesystémové uchopení problému vede nejen k velkému rozsahu bytové nouze a souvisejícím nákladům, ale také k dalším negativním jevům, jako je neefektivní využívání zařízení přechodného ubytování („rotující“ domácnosti v azylových domech), sekundární trh s bydlením (financovaný i prostřednictvím státních prostředků poskytovaných jako sociální dávky na bydlení), nebo vznik vyloučených lokalit. V tomto trendu by se tak situace bez zákona vyvíjela nadále.

Navrhované řešení = Účinnost zákona o podpoře v bydlení

Navrhovaný zákon o podpoře bydlení z dílny MMR by významně posílil využívání preventivních nástrojů pro předcházení vzniku bytové nouze (kontaktní místo pro bydlení, asistence v bydlení), napomohl by lepšímu využívání stávajících nástrojů (lepší přístup k dávkám na bydlení, širší využívání dávky mimořádné okamžité pomoci) a zvýšil motivaci soukromých majitelů i obcí k pronajímání bytů ohroženým skupinám obyvatel.

Zákon zavádí rovnost přístupu k podpoře v bydlení na území celé ČR, definuje také role jednotlivých orgánů státní správy na národní, krajské a obecní úrovni v oblasti podpory v bydlení. Předkládaný návrh zákona reaguje na problémy v oblastech poskytování poradenství, získání a udržení bydlení ve standardním bytě a poskytování asistence v bydlení. V neposlední řadě zákon definuje základní pojmy jako bytová nouze či standard bytu pro uspokojování potřeb bydlení.

Předpoklady realizace

Navrhovaný zákon, který prošel vládou během června 2024 má navrhovanou účinnost od 1. července 2025. Předpokládá se však zdržení během dalších schvalovacích procesů.

3.1.3.2 Oblast zaměstnanosti

1) Chybí dostupná sada finančních nástrojů pro sociální podniky.

Definice problému

Půjčky na sociální podnikání poskytuje Národní rozvojová banka. Zpětná vazba od sociálních podniků je, že na ně málokdo dosáhne. Banka sice zvažuje investiční půjčky, ale získat půjčky na provoz je téměř nereálné. Pro banky není sociální podnik stále důvěryhodným klientem. V praxi se osvědčuje vzít si spíše půjčku s 6 % úrokem například od České spořitelny. Výzvy OPZ+ pro sociální podnikání jsou administrativně náročné a neposkytují často ani finance v dostatečné výši.

Popis problému a souvislosti

Výzvy na sociální podnikání jsou nastaveny vysokoprahově, s vysokou finanční spoluúčastí a jsou administrativně vysoce náročné, včetně vysoké finanční spoluúčasti žadatele (až 23 %). Výzvy OPZ na sociální podnikání navíc podporují spíše rozvoj stávajících sociálních podniků (sociální podnik musí být na trhu 2 roky), nežli vznik zcela nových sociálních podniků.

Dopady stávající situace na situaci sociálně vyloučených obyvatel

CS potřebuje prostředí, kde je brán zřetel nejen na dosahování zisku, ale i sociální dopad. Toto prostředí nabízí pro CS sociální podniky. V ČR oproti zahraničí není naplněn potenciál sociální ekonomiky, a to zejména v méně rozvinutých regionech.

Pravděpodobný vývoj situace v případě, kdy by se neřešila

Stagnující vývoj vzniku nových sociálních podniků, omezování zaměstnávání osob z CS u stávajících sociálních firem, případně zánik méně prosperujících sociálních podniků.

Navrhované řešení (optimální)

Legislativní ukotvení zákona o integrovaném sociálním podniku, podpora osvěty ohledně sociální ekonomiky v ČR obecně.

Předpoklady realizace

Určení odpovědného resortu za přípravu legislativy. Rozhodnutí vlády

2) Sdílení informací o klientovi mezi obcí a místním úřadem práce

Definice problému

Není vyřešeno sdílení informací o klientovi mezi obcí a místním úřadem práce kvůli pravidlům (GDPR).

Popis problému a souvislosti

Je třeba nastavit transparentní způsob komunikace, aby obec mohla pomáhat svým občanům bez zbytečných bariér.

Dopady stávající situace na situaci sociálně vyloučených obyvatel

Novela zákona o zaměstnanosti bohužel stále zamezuje sdílení informací o klientovi třetím stranám. Klient musí nosit potvrzení od ubytovatele, sociální služby a je vystaven tlaku na poskytování citlivých osobních informací, přičemž je často ve zranitelné situaci vzhledem k jiným stranám.

Pravděpodobný vývoj situace v případě, kdy by se neřešila

Sociální pracovníci nemohou vykonávat efektivně adresnou depistáž, a realizovat podporu, absentují informace pro kvalitní case management a dochází k neřešení potřeb na straně osob prostřednictvím sociální práce. Tento stav může vést k volbě strategií na straně cílové skupiny, jež ve svém důsledku vede k prohlubování sociálního vyloučení osob.

Navrhované řešení

Odstranění tvrdosti z. o zaměstnanosti. Vyspecifikování podmínek, za nichž lze sdílet informace třetí stranou (sociální pracovník obce).

Předpoklady realizace

Nově předkládaná novela z. zaměstnanosti ponechává striktní stav dle GDPR. Problém musí být předmětem diskuse širší odborné obce.

3.1.3.3 Oblast zadluženost

1) Vysoká míra obyvatel s příjmy, které neumožňují řešení jejich předlužení. Absence vhodných pracovních míst pro CS se ztíženým vstupem na trh práce s dostatečným finančním ohodnocením.

Definice problému

Hlavním problémem je multiplicita překážek, kterým čelí nejvíce zatížená cílová skupina. Ztížený přístup k dostatečně placeným pracovním místům omezuje možnosti řešení a vypořádání dluhové zátěže pro dotčenou CS. Zároveň v některých oblastech musí tato CS využít maximální částku ze svých příjmů na úhradu často nevyhovujícího bydlení s vysokou cenou. Dalším faktorem je

nemožnost uhrazení vysoké míry úrokového nebo penalizovaného navýšení pohledávek, které si tato CS nese dlouhodobě. *Popis problému a souvislosti*

I přes řadu systémových legislativních změn v rámci exekučního řádu a insolvenčního zákona zůstává oddlužení pro nízkopříjmové skupiny obtížně dosažitelné. Jejich situaci komplikuje omezený přístup na pracovní trh, způsobený řadou dalších faktorů, mezi něž patří nemožnost zbavit se svých dluhů nebo řádně započíst jejich postupnou úhradu. Navíc častá praxe zaměstnávání na dohody o provedení práce či pracovní činnosti neumožňuje srážky ze mzdy, které jsou pro splácení dluhů nezbytné.

Dopady stávající situace na situaci sociálně vyloučených obyvatel

Dopady současné situace na sociálně vyloučené obyvatele jsou charakterizovány dvěma hlavními problémy. Prvním je nedostatek pracovních míst s odpovídajícím finančním ohodnocením, která by zároveň poskytovala potřebnou podporu této cílové skupině. Tato situace výrazně zpomaluje proces oddlužení a prodlužuje dobu řešení jejich finanční situace.

Druhým zásadním problémem je nedostupnost sociálního a cenově přijatelného bydlení. Tento faktor dále zhoršuje již tak obtížnou situaci sociálně vyloučených obyvatel a komplikuje jejich možnosti vymanit se ze zadlužení.

Pravděpodobný vývoj situace v případě, kdy by se neřešila

Pokud nedojde k systémovým změnám v přístupu státu a obcí k řešení zadluženosti, situace se bude výrazně zhoršovat. Absence preventivních opatření a aktivní podpory zadlužených osob povede k prohlubování jejich sociálního vyloučení.

Nečinnost bude mít závažné důsledky – zvýší se počet osob v exekucích, prohloubí se jejich neschopnost splácet dluhy a zhorší se jejich přístup k legálnímu zaměstnání i standardnímu bydlení. To vytvoří začarovaný kruh, kdy sociální vyloučení způsobí další zadlužování a naopak.

Bez intervence se problém stane chronickým a jeho řešení bude v budoucnu náročnější a nákladnější. Negativní dopady pocítí nejen zadlužené osoby, ale celá společnost včetně místních komunit a veřejných rozpočtů.

Navrhované řešení (varianty řešení/optimální či minimální řešení)

Aktivní zapojení všech aktérů nejen obcí v rámci preventivních opatření, které pozitivně působí na prevenci dalšího zadlužení zatížené CS. Navýšení kapacity pracovních míst s motivačním ohodnocením pro předlužené z CS a jejich cílené zaměstnávání za účelem vyřešení zadlužení dle legislativních možností insolvenčního zákona. Zajištění dostupného bydlení s nízkými provozními náklady při zachování standardní kvality.

Předpoklady realizace

Navrhovaná řešení musí být součástí nově vznikajících výzev a podpory předlužených obyvatel a současně součástí širších debat odborné veřejnosti a zástupců státu.

Seznam zkratk

Agentura, ASZ – Odbor pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj České republiky

APK – asistent prevence kriminality

APZ – aktivní politika zaměstnanosti

CS – cílová skupina

ČR – Česká republika

DPČ – dohoda o pracovní činnosti

GDPR – General Data Protection Regulation (ochrana osobních údajů)

HPP – hlavní pracovní poměr

ISV – index sociálního vyloučení

K – centrum – Kontaktní centrum

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MSZ – manažer sociálního začleňování

NNO – nestátní nezisková organizace

NZDM – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

OPZ+ – Operační program zaměstnanost plus

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

PP – poradenský program

PS – popis spolupráce

PSZ – plán sociálního začleňování

RCS – regionální centrum střed (oddělení Odboru sociálního začleňování MMR)

RCV – regionální centrum východ (oddělení Odboru sociálního začleňování MMR)

RCZ – regionální centrum západ (oddělení Odboru sociálního začleňování MMR)

SP – sociální práce/ sociální pracovník

SÚPM – společensky účelné pracovní místo

SVL – sociálně vyloučená lokalita

TPM – tréninkové pracovní místo

VPP – veřejně prospěšná práce

VS – veřejná služba

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

ZSS – zákon o sociálních službách